

دری

صنف ششم

دری صنف ششم

سرود ملی

دا وطن افغانستان دی
کور د سولې کور د توري
دا وطن د ټولو کور دی
د پښتون او هزاره وو
ورسره عرب، گوجر دی
براھوي دی، قزلباش دی
دا هېواد به تل څلپري
په سينه کې د آسيا به
نوم د حق مو دی رهبر

دا عزت د هر افغان دی
هر بچي يې ټهړمان دی
د بلوڅو د ازبکو
د ترکمنو د تاجکو
پاميريان، نورستانیان
هم ايماق، هم پشه ډان
لكه لمر پرشنه آسمان
لكه زره وي جاويдан
وايو الله اکبر وايو الله اکبر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دری

صنف ششم

سال چاپ: ۱۳۹۸ هـ ش.

مشخصات کتاب

مضمون: دری

مؤلفان: گروه مؤلفان کتاب‌های درسی بخش دری نصاب تعلیمی

ویراستاران: اعضای دیپارتمنت ویراستاری و ایدیت زبان دری

صنف: ششم

زبان متن: دری

انکشاف دهنده: ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تالیف کتب درسی

ناشر: ریاست ارتباط و آگاهی عامه وزارت معارف

سال چاپ: ۱۳۹۷ هجری شمسی

مکان چاپ: کابل

چاپ خانه: مطبوعه بهیر

ایمیل آدرس: curriculum@moe.gov.af

حق طبع، توزیع و فروش کتاب‌های درسی برای وزارت معارف جمهوری اسلامی افغانستان
محفوظ است. خرید و فروش آن در بازار ممنوع بوده و با متخلفان برخورد قانونی صورت
می‌گیرد.

پیام وزیر معارف

اقرأ باسم ربك

سپاس و حمد بیکران آفریدگار یکتایی را که بر ما هستی بخشدید و ما را از نعمت بزرگ خواندن و نوشتمن برخوردار ساخت، و درود بی پایان بر رسول خاتم- حضرت محمد مصطفیٰ ﷺ که نخستین پیام الهی بر ایشان «خواندن» است.

چنانچه بر همه‌گان هویدادست، سال ۱۳۹۷ خورشیدی، به نام سال معارف مسمماً گردید. بدین ملحوظ نظام تعلیم و تربیت در کشور عزیز ما شاهد تحولات و تغییرات بنیادینی در عرصه‌های مختلف خواهد بود؛ معلم، متعلم، کتاب، مکتب، اداره و شوراهای والدین، از عناصر شش گانه و اساسی نظام معارف افغانستان به شمار می‌روند که در توسعه و انکشاف آموزش و پرورش کشور نقش مهمی را ایفا می‌نمایند. در چنین برهه سرنوشت‌ساز، رهبری و خانواده بزرگ معارف افغانستان، متعهد به ایجاد تحول بنیادی در روند رشد و توسعه نظام معاصر تعلیم و تربیت کشور می‌باشد.

از همین‌رو، اصلاح و انکشاف نصاب تعلیمی از اولویت‌های مهم وزارت معارف پنداشته می‌شود. در همین راستا، توجه به کیفیت، محتوا و فرایند توزیع کتاب‌های درسی در مکاتب، مدارس و سایر نهادهای تعلیمی دولتی و خصوصی در صدر برنامه‌های وزارت معارف قرار دارد. ما باور داریم، بدون داشتن کتاب درسی باکیفیت، به اهداف پایدار تعلیمی در کشور دست نخواهیم یافت.

برای دستیابی به اهداف ذکر شده و نیل به یک نظام آموزشی کارآمد، از آموزگاران و مدرسان دل‌سوز و مدیران فرهیخته به عنوان تربیت‌کننده‌گان نسل آینده، در سراسر کشور احترامانه تقاضا می‌گردد تا در روند آموزش این کتاب درسی و انتقال محتوای آن به فرزندان عزیز ما، از هر نوع تلاشی دریغ نوزدیده و در تربیت و پرورش نسل فعال و آگاه با ارزش‌های دینی، ملی و تفکر انتقادی بکوشند. هر روز علاوه بر تجدید تعهد و حس مسؤولیت پذیری، با این نیت تدریس را آغاز کنند، که در آینده نزدیک شاگردان عزیز، شهروندان مؤثر، متمند و معماران افغانستان توسعه یافته و شکوفا خواهند شد.

همچنین از دانش آموزان خوب و دوست داشتنی به مثابه ارزشمندترین سرمایه‌های فردای کشور می‌خواهم تا از فرستها غافل نبوده و در کمال ادب، احترام و البته کنجکاوی علمی از درس معلمان گرامی استفاده بهتر کنند و خوش‌چین دانش و علم استادان گرامی خود باشند.

در پایان، از تمام کارشناسان آموزشی، دانشمندان تعلیم و تربیت و همکاران فنی بخش نصاب تعلیمی کشور که در تهیه و تدوین این کتاب درسی مجدانه شبانه روز تلاش نمودند، ابراز قدردانی کرده و از بارگاه الهی برای آن‌ها در این راه مقدس و انسان‌ساز موفقیت استدعا دارم.

با آرزوی دستیابی به یک نظام معارف معیاری و توسعه یافته، و نیل به یک افغانستان آباد و مترقب دارای شهروندان آزاد، آگاه و مرفة.

دکتور محمد میرویس بلخی

وزیر معارف

فهرست عنوان‌ها

شماره	عنوان	ساعت‌های درسی	صفحه
۱	حمد	سه ساعت درسی	۱
۲	نعت	سه ساعت درسی	۵
۳	حضرت علی <small>صلی الله علیہ و آله و سلم</small>	سه ساعت درسی	۹
۴	اندرزهای سودمند	سه ساعت درسی	۱۳
۵	بهار	سه ساعت درسی	۱۷
۶	محجویه هروی	سه ساعت درسی	۲۱
۷	کامه و شارحه	سه ساعت درسی	۲۵
۸	وطن ما	سه ساعت درسی	۲۹
۹	بالاحصار کابل	سه ساعت درسی	۳۳
۱۰	فعل	سه ساعت درسی	۳۷
۱۱	علم	سه ساعت درسی	۴۱
۱۲	استاد خلیل الله خلیلی	سه ساعت درسی	۴۵
۱۳	صبر و شکیبایی	سه ساعت درسی	۴۹
۱۴	چیستان‌ها	سه ساعت درسی	۵۳
۱۵	مقام معلم	سه ساعت درسی	۵۵
۱۶	فعل امر و فعل نهی	سه ساعت درسی	۵۹
۱۷	امانت داری	سه ساعت درسی	۶۳
۱۸	دهقان و کشت گندم	سه ساعت درسی	۶۹
۱۹	ورزش و تئدرستی	سه ساعت درسی	۷۱
۲۰	پسر عزیز	سه ساعت درسی	۷۵
۲۱	اطلاعات جمعی	سه ساعت درسی	۷۷
۲۲	تلوزیون	سه ساعت درسی	۸۱
۲۳	فعل مثبت و فعل منفی	سه ساعت درسی	۸۵

صفحه	ساعت‌های درسی	عنوان	شماره
۱۹	سه ساعت درسی	صلاح	۲۴
۹۱	سه ساعت درسی	نصایح بزرگان	۲۵
۹۳	سه ساعت درسی	حقوق مادر	۲۶
۹۶	سه ساعت درسی	عاشرین درانی	۲۷
۹۹	سه ساعت درسی	نظافت	۲۸
۱۰۳	سه ساعت درسی	لطیفه‌ها	۲۹
۱۰۵	سه ساعت درسی	ضرب المثل‌ها	۳۰
۱۰۷	سه ساعت درسی	وحدت ملی	۳۱
۱۱۱	سه ساعت درسی	فعل معلوم و فعل مجھول	۳۲
۱۱۳	سه ساعت درسی	ترانه	۳۳
۱۱۵	سه ساعت درسی	کاپیسا	۳۴
۱۱۹	سه ساعت درسی	پنبه	۳۵
۱۲۳	سه ساعت درسی	کمک و همکاری	۳۶
۱۲۵	سه ساعت درسی	پند لقمان حکیم به فرزندش	۳۷
۱۲۷	سه ساعت درسی	ابراهیم صفا	۳۸
۱۳۱	سه ساعت درسی	پند پدر	۳۹
۱۳۵	سه ساعت درسی	حافظت محیط زیست	۴۰
۱۳۹	سه ساعت درسی	خوشحال خان خنگ	۴۱
۱۴۱	سه ساعت درسی	نیکی	۴۲
۱۴۳	سه ساعت درسی	بهترین آرزو	۴۳
۱۴۵	سه ساعت درسی	مواد مخدر	۴۴
۱۴۹	سه ساعت درسی	صنعت قالین بافی	۴۵
۱۵۲	سه ساعت درسی	رخصتی زمستانی	۴۶

حمد

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و مفهوم آن را بدانند.

پرسش‌ها

○ ما هر کار خیر را با نام کی آغاز می‌کنیم؟

○ حمد در وصف کی سروده می‌شود؟

ثنا و حمد بی‌پایان خدا را
که صُنعش در وجود آورد ما را

وز انعامت همیدون چشم دارم
که دیگر باز نستانی عطا را

ز احسان خداوندی عجب نیست
اگر خط درکشی جرم و خطرا را

خداوندا بدان تشریف عزت
که دادی انبیا و اولیا را

به حق پارسایان کز در خویش
نیندازی من ناپارسما را

خدايا! گر تو سعدی را برانی
شفیع آرد روان مصطفی را

محمد سید سادات عالم

چراغ و چشم، جمله انبیا را

سعدي

○ متن درس را خاموشانه بخوانيد.

○ کلمه‌های (وضع، پارسایان، فضل و شفیع) را معنا کنید و در کتابچه‌های تان بنویسید.

○ کلمه‌های جدید متن درس را با آواز بلند بخوانيد و معنا کنید.

○ جاهای خالی بیت زیر را با کلمه‌های مناسب در کتابچه‌های تان تکمیل کنید:

ثنا بی پایان آورد مارا
که در آورده

○ به خواندن متن درس توسط معلم دقت کنید و کلمه‌های مشکل آن را بپرسید.

○ در گروهها پیرامون مفهوم درس باهم بحث کنید.

○ مفهوم بیت زیر را بگویید:

اگر خط درکشی جرم و خطا را

ز احسان خداوندی عجب نیست

○ پیام اصلی درس را بیان کنید.

به دوستانت بگو

○ سعدی شیرازی شاعر بزرگ و توانای زبان و ادبیات دری است. وی در قرن ششم

هجری قمری می‌زیست. آثار مشهور او بستان و گلستان می‌باشد.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره
ثناو صفت خداوند ﷺ	حمد	۱
آفریدن	صنع	۲
بخشش	عطای	۳
همین دم، هم اکنون	همیدون	۴
شفاعت‌کننده	شفیع	۵
نعمت دادن	انعام	۶
جمع سیدّ	سادات	۷
عفو کنی	خط درکشی	۸
نگیری	نستانی	۹

گناه	جرم	۱۰
گناه، اشتباه	خطا	۱۱
بزرگ داشتن	تشrif	۱۲
پرهیزگاران	پارسایان	۱۳
جان، روح	روان	۱۴
سرور، آقا	سید	۱۵

برداشت خود را از متن در کتابچه‌های تان بنویسید.

نعمت

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و مفهوم آن را بدانند.

پرسش‌ها

- به نظر شما نعمت در وصف کی سروده می‌شود؟
- پیشوای رهنمای ما مسلمانان کی است؟

آن که عالم یافت از نورش صفا
آخر آمد، بود فخر الاولین
انبیا و اولیا محتاج او
مسجد او شد همه روی زمین

بعد از این گوییم نعمت مصطفی
سیدالکونین و ختم المرسلین
آن که آمد نه فلک معراج او
شد و جودش رحمۃ العالمین

صد هزاران رحمت جان آفرین
 بر وی و برآل پاک طاهرين
 آن که شدیارش ابوبکر و عمر
 از سر انگشت او شق شد قمر
 صاحبش بودند عثمان و علی
 بهر آن گشتند در عالم ولی
 آن یکی کان حیا و حلم بود
 و آن دگر باب مدینه علم بود
 آن رسول الله که خیرالناس بود
 آن هم پاکش، حمزه و عباس بود
 هردم از ما صد درود و صد سلام
 بر رسول و آل و اصحابش تمام

عطار

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- کلمه‌های مشکل درس را بیرون نویس کنید.
- چند شاگرد به ترتیب کلمه‌های انبیاء، حلم و حیا را روی تخته املا بنویسند.

- به خواندن متن درس با دقت گوش فرا داده، اشتباهات خود را اصلاح نمایید.
- در گروه‌ها پیرامون مفهوم متن درس بحث نمایید.
- شعری را که خواندید در وصف کی سروده شده بود؟

○ منظور شاعر از بیت زیر چیست:

آن که عالم یافت از نورش صفا

بعد از این گوییم نعت مصطفی

○ شعری را که خواندید نام شاعرش چیست؟

به دوستانت بگو

شیخ فریدالدین عطار نیشاپوری، یکی از معروف‌ترین شاعران و عارفان زبان و ادبیات فارسی دری است. وی در سال ۵۴۰ هجری قمری در نیشاپور خراسان به دنیا آمد و در سال ۶۱۳ هجری قمری وفات نمود.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره
صفت حضرت محمد ﷺ	نعمت	۱
خاتم پیامبران	ختم المرسلین	۲
هر دو جهان	کوئین	۳
افخار نخستین	فخر الاولین	۴
بالا رفتن	معراج	۵
پاکان	طاهرین	۶

خانواده	آل	۷
رحمت برای تمام عالمیان	رحمة اللّعالّمین	۸
بهترین مردم	خير الناس	۹
بردباری، صبر	حلم	۱۰

پیرامون سجایا و اخلاق حضرت محمد ﷺ چند سطر در کتابچه‌های خود بنویسید.

حضرت علی^{صلی الله علیه و آله و سلم}

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و با مقام والای حضرت علی^{صلی الله علیه و آله و سلم} بیشتر آشنا شوند.

پرسش‌ها

?

- در تصویر چه می‌بینید؟
- چه فکر می‌کنید حضرت علی^{صلی الله علیه و آله و سلم} خلیفه چندم اسلام است؟

حضرت علی^{صلی الله علیه و آله و سلم} خلیفه چهارم اسلام و پسر کاکای حضرت محمد^{صلی الله علیه و آله و سلم} است. نام

پدرشان ابوطالب می‌باشد.

حضرت علی ﷺ در مکهٔ معظمه به دنیا آمده است. وی بعد از رحلت حضرت عثمان
به خلافت برگزیده شد.

حضرت علی ﷺ شخص شجاع و دلیر بود. در راه نشر دین مقدس اسلام رشادت
و پایمردی‌های بسیار نمود. به دلیل دلاوری و غیرت‌شان حضرت پیامبر ﷺ به او
لقب اسد الله (شیر خدا ﷺ) را داده بود، که تا هنوز به این لقب یاد می‌شود. حضرت
علی ﷺ بعد از مدت پنج سال خلافت به دست یک تن خوارج به نام عبدالرحمن
ابن ملجم به شهادت رسید.

اینک دو گفته بسیار سودمند و گرانبار حضرت علی ﷺ را می‌خوانیم و آن را سرمشق
خویش قرار می‌دهیم:

- همنشین بی‌خرد مباش که کار زشت خود را زیبا جلوه می‌دهد و دوست دارد تو
همانند او باشی.

- با مردم آن‌گونه معاشرت کنید، که اگر مُردید برشما اشک ریزند و اگر زنده
ماندید، با اشتیاق سوی شما آیند.

- متن درس را خاموشانه بخوانید و یک جمله را به انتخاب خود بیرون نویس کنید.
- چند شاگرد به نوبت کلمه‌های پیامبر، شجاع، مسلمین و خلافت را روی تخته املا

بنویسند.

- جمله زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید و تکمیل کنید:
حضرت علی خلیفه اسلام و پسر کاکای است.
- جدول زیر را روی تخته ترسیم کنید و لقب‌های چهار یار پیامبر گرامی را در مقابل نام شان بنویسید:

	حضرت ابوبکر
	حضرت عمر
	حضرت عثمان
	حضرت علی

- به خواندن متن درس گوش فرا داده و نکات مهم آن را به دوستان تان بگویید.
- در گروه‌ها پیرامون متن درس باهم مباحثه نمایید.
- حضرت علی صلی الله علیه و آله و سلم در کجا تولد شد؟
- معنای کلمه‌های مقدس و رشادت چیست؟

۰ حضرت علی علیہ السلام توسط کی به شهادت رسید؟

حضرت علی علیہ السلام با فاطمه زهرا، دخت محبوب حضرت محمد صلی الله علیہ و آله و سلم ازدواج کرد که

حضرت امام حسن، امام حسین، بی بی زینب، بی بی گلثوم و بی بی رقیه از فرزندان
مبارک ایشان بودند.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
پخش نمودن	نشر	۳	انتخاب شده	برگزیده	۱
پاک	قدس	۴	دلیری	رشادت	۲

کارخانه‌گی

کلمه‌های (خلافت، برگزیده و نشر) را در جمله‌های مناسب به کار برد و در کتابچه‌های خود بنویسید.

اندرزهای سودمند

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و مفهوم آن را بدانند.

قیامت سبب سعادت است

پرسش‌ها

- اندرز فوق چه مفهوم دارد؟
- به نظر شما اندرز، در زنده‌گی ما چه تاثیری می‌تواند داشته باشد؟
 - ۱- از آموختن علم و پیشه عار مدار.
 - ۲- در وقت غصب، شکنیابی و حوصله، در وقت بدی عفو و گذشت.

- ۳- رضای و جدان بزرگترین مسرت برای انسان است.
- ۴- حق سنگین و مشکل؛ اما خوشایند است و باطل سبک؛ اما دردناک و خطروناک.
- ۵- چون بدی کردی، عفو بخواه و چون بد دیدی، ببخش.
- ۶- ادب خرجی ندارد؛ ولی می‌تواند همه چیز را خریداری کند.
- ۷- آن کس که به کم خرسند است، بیش از دیگران دارد.
- ۸- آن کس که اراده و استقامت دارد، روی شکست نمی‌بیند.
- ۹- هرقدر به دیگران احترام بگذاریم، به ما احترام خواهند گذاشت.
- ۱۰- آسوده حال کسی است که بردبار باشد.
- ۱۱- سکه‌ها همیشه سرو صدا می‌کنند؛ اما پول‌های کاغذی همیشه ساکن اند؛ پس وقتی ارزش شما زیاد می‌شود که ساکن و فروتن باقی بمانید.
- ۱۲- زمین خوردن شکست نیست؛ از زمین بلند نشدن شکست است.

- متن درس را خاموشانه بخوانید و کلمه‌های جدید آن را یادداشت نمایید.
 - واژه‌های (پیشه، شکیبایی، گذشت، حق و باطل) را بیرون‌نویس کرده با آواز بلند بخوانید.
 - جمله‌های زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید و جاهای خالی آن را با کلمه‌های داخل چوکات تکمیل کنید:
- سعادت، سنگین، بزرگترین
١. قناعت سبب ----- است.
 ٢. حق ----- و مشکل؛ اما خوشایند است.
 ٣. رضای وجدان ----- مسرت برای انسان است.

- به خواندن متن درس گوش فرا دهید و اشتباهات تان را اصلاح نمایید.
- در گروه‌ها پیرامون اندرزها باهم مباحثه نمایید.

○ آموختن اندرز و عمل به آن، سبب چه می‌شود؟

○ پیام اندرز زیر چیست:

○ قناعت سبب سعادت است.

اندرزها سخنان بزرگان است که در ادبیات دری به آن پرداخته شده و جهت ایجاد

تغییرات مثبت در افراد و اصلاح جامعه به کار برده می‌شود.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
باورمند	معتقد	۶	پند، نصیحت	اندرز	۱
صبر و تحمل	شکیایی	۷	قهر	غضب	۲
ننگ	عار	۸	بخشنش	عفو	۳
ایستاده‌گی، پایداری	استقامت	۹	کار	پیشه	۴
صبرکننده	بردبار	۱۰	خوشی	مسرت	۵

اندرزها را در کتابچه‌های خود رونویس کنید.

بهار

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و اسم عام را در متن درس مشخص

کنند.

پرسش‌ها

?

○ در تصویر چه می‌بینید؟

○ نشانه‌های آمدن فصل بهار کدام‌ها اند؟

در موسم بهار جهان زیبایی خاص به خود می‌گیرد. درخت‌ها شگوفه‌های رنگارنگ

به سر می‌زنند. کوه‌ها و دشت‌ها لباس زمردین به تن می‌کنند.

دهقانان با شوق و شعف زمین‌ها را قلبه می‌کنند و تخم می‌پاشند. صدای دریاهای

مست و خروشان و نغمه‌های دلاویز پرنده‌گان و چرچر گنجشکان گوش‌ها را
نوازش می‌کند.

در فصل بهار کودکان و نوجوانان اعم از پسر و دختر، با چهره‌های بشاش سوی
مکتب روان می‌شوند و جهان چهره جدیدی به خود می‌گیرد.
پس بر ما لازم است تا از این موسم نیکو و خوب، درست استفاده نماییم،
کار کنیم، زحمت بکشیم و درس بخوانیم.

بار دگر فصل بهاران رسید موسم سرو و گل و ریحان رسید
بلبل شوریده به بستان رسید مست و پرافشان و غزل‌خوان رسید
غنجه من ای دلک تنگ من - باز شو
رو به چمن ناله بلبل شنو
دشت و دمن خرم و شادان نگر هر طرف از لاله چراغان نگر
خیل غزالان به بیابان نگر سرخوش و آزاد و خرامان نگر
ای دل درمانده بی تاب و تب - چند خواب
خیز و زمانی سوی صحرا شتاب

ابراهیم صفا

- متن درس را خاموشانه بخوانید و یک جمله در مورد فصل بهار بنویسید.
 - کلمه‌های گنجشکان، شعف و چمن را روی تخته بنویسید و معنا نمایید.
 - اسم عام را در متن نشان دهید و در کتابچه‌های خود بنویسید.
- مفهوم بیت زیر را در کتابچه‌های تان بنویسید:

غنچه من ای دلک تنگ من - باز شو

رو به چمن ناله ببل شنو

- به خواندن متن درس با دقت گوش فرا داده، اشتباهات خود را اصلاح نمایید.
- در گروه‌ها پیرامون فصل بهار بحث نمایید.
- در فصل بهار چه تغییری در طبیعت به وجود می‌آید؟
- تصویرهای زیر، بیانگر چه چیز است، بیان کنید.

اسم عام: آن است که بین افراد همجنس مشترک باشد و بر هریک از آن‌ها دلالت

کند؛ مانند: پسر، دختر، باغ، کتاب و...

ما باید در فصل بهار نهال‌شانی کنیم تا از خشک‌سالی جلوگیری گردد؛ همچنان در حفاظت و آبیاری نهال‌ها توجه جدی نماییم.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره
خوشحالی	شف	۱
به شمول	اعم	۲
پُر	مملو	۳
دلکش	دلاویز	۴
خوشحال	بشاش	۵
گلزار	بُستان	۶
سوز و گداز	تاب و تب	۷

کارخانه گی

پیرامون فصل بهار در پنج سطر یک مقاله در کتابچه‌های خود بنویسید.

محجوبهٔ هروی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و با شخصیت ادبی محجوبهٔ هروی آشنا شوند.

پرسش‌ها

?

○ چه فکر می‌کنید محجوبهٔ هروی کی بود؟

نامش محجوبه، نام پدرش منشی ابوالقاسم است. در جدی سال ۱۲۸۵ هجری شمسی در بادغیس چشم به جهان گشود. علوم مروج و زبان عربی را نزد پدر و مادر خود فراگرفت. این شاعر دارای طبع روان بوده و به سرودن انواع مختلف شعر، دسترسی کامل داشت.

محجویه در انشا و حسن خط لیاقت و مهارت به سزاوی داشت، مجموع بیت‌های سروده شده‌وی به پنج هزار بیت می‌رسد. این بانوی فاضل در حوت سال ۱۳۴۵ هجری شمسی چشم از جهان فرو بست.

نمونه سخن:

صیقل زن، از آینه دل، زنگ برانداز
بر شاهد مقصود پس آنکه نظر انداز
جهدی کن و از سنگ سیه لعل به دست آر
فرهاد صفت کوه به سعی از کمر انداز
سرسبز کن از علم و هنر باغ وطن را
چون نخل برومند به مردم ثمر انداز
از زاویه غافلی و جهل بیرون آی
بر شارع آگاهی و دانش گذر انداز
انسان رسد آن جا که ملک راه ندارد
بر مرتبه عالی انسان نظر انداز
غواص محیط خود و علم و ادب شو
بر گوش دل از لؤلؤ حکمت بهر انداز
پیرایه ده شاهد رعنای وطن باش
بر کسوتش از علم، طراز دگر انداز
محجویه، به مطمورة غفلت نتوان بود
با روی نهان برقع غفلت ز سر انداز

- متن درس را بخوانید و واژه‌های جدید آن را بیرون نویس کنید.
- چند تن از شاگردان به نوبت درس را با آواز بلند بخوانند.
- با استفاده از واژه‌های جدید درس و به انتخاب خود، هر کدام یک جمله در کتابچه‌های خود بنویسید.
- مفهوم بیت زیر را در چند سطر بنویسید:
 سرسبز کن از علم و هنر باغ وطن را
 چون نخل برومند به مردم ثمر انداز

- پیرامون مفهوم متن شعر در گروه‌ها مباحثه نمایید.
- محظوظ هروی کی بود و در کجا به دنیا آمد؟
- مجموعه بیت‌های سروده شده محظوظ هروی چند است؟
 پیام بیت زیر چیست?
 صیقل زن، از آینه دل، زنگ برانداز
 برشاهد مقصود پس آنگه نظر انداز

سرزمین باستانی ما شاعران و دانشمندان زیادی را در دامان پر مهر خود پرورش داده است، که محجوبه هروی یکی از آن‌ها می‌باشد؛ علاوه بر این زنان دیگری نیز مانند: رابعه بلخی، آمنه فدوی، مخفی بدخشی، عایشة درانی و... در عرصهٔ شعر و ادب زبان فارسی‌دری نقش به سزاپی را ایفا نموده‌اند.

لغت‌ها

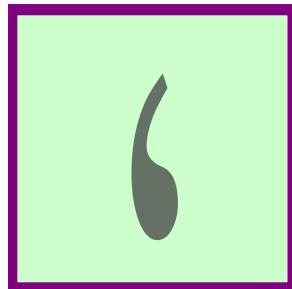
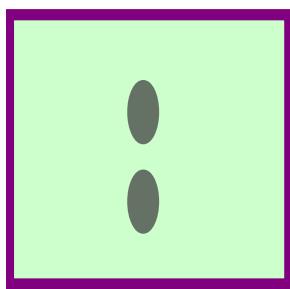
معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
آباز	غواص	۸	نویسنده	منشی	۱
مروارید	لؤلؤ	۹	ماهر بودن در کاری	مهارت	۲
زیور	پیرایه	۱۰	جلadar	صیقل	۳
لباس	كسوت	۱۱	قصد شده، خواسته	مقصود	۴
نقش و نگار	طراز	۱۲	کوشش	جهد	۵
زندان	مطموره	۱۳	درخت خرما	نخل	۶
روپوش، چادری	بُرقع	۱۴	راه بزرگ	شارع	۷

کارخانه‌گی

نظم را به نثر تبدیل نمایید و در کتابچه‌های خود بنویسند.

کامه و شارحه

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، کامه و شارحه را بشناسند و جای کار برد آن را بیاموزند.

پرسش‌ها

?

○ شما قبلاً در مورد کامه و شارحه چیزی خوانده اید؟

کامه یا فاصله (،)

برای جدا کردن کلمه‌ها، فقره‌ها و جمله‌ها به کار می‌رود؛ مانند:

○ نیکو کاری، خصلت مؤمنان است.

○ خالده، در صحبت کردن، خروج کردن، غذا خوردن و سایر امور زنده‌گی اعتدال

را رعایت می‌کند.

- من کتاب‌های دری، ریاضی، انگلیسی و پشتو را از بازار خریدم.
- دیروز برادرم گفت: در با غچه خود درخت‌های میوه‌دار؛ مانند: شفتالو، سیب، ناک، توت، زردآلو، بادام و درختان بی‌میوه؛ چون: بید، چنار، پشه‌خانه غرس می‌نمایم، تا از میوه وسایه آن‌ها استفاده شود.

شارحه یا دو نقطه (:)

برای شرح و بیان یک مطلب در جمله به کار می‌رود؛ مانند:

- معلم به شاگرد گفت: نظافت، نظم و دسپلین و آداب معاشرت را در زندگی رعایت کنید.
- معلم ما می‌گفت: همیشه صادق، راست‌کار و وظیفه‌شناس باشید.

○ متن درس را خاموشانه بخوانید و جمله‌یی بنویسید که در آن کامه به کار رفته باشد.

○ چند شاگرد به نوبت درس را با آواز بلند بخوانند.

○ متن زیر را در کتابچه‌های خود نوشته، نشانه‌گذاری کنید:

(شاعران بزرگ زبان دری عبارتند از: سنایی غزنوی نظامی گنجوی سعدی مولانا جلال الدین

محمد بلخی بیدل صایب و...)

○ چند شاگرد به نوبت با استفاده از مثال‌های متن درس جمله‌هایی را روی تخته بنویسند

که نشانه‌های (،) و (:) در آن استفاده شود.

○ در گروه‌ها پیرامون موضوع درس بحث کنید.

○ موارد کاربرد کامه و شارحه را بیان نمایید.

○ برداشت‌تان از متن درس چیست؟

کاربرد نشانه‌ها در نگارش از اهمیت ویژه‌یی برخوردار است؛ زیرا کاربرد هر نشانه مفاهیم

جمله‌ها را مشخص و واضح ساخته در درست خواندن متن، ما را کمک می‌کند.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره
قسمتی از جمله	فقره	۱
میانه‌روی	اعتدال	۲
درخت نشاندن	غرس	۳
خوی و عادت	خصلت	۴
واضح ساختن	شرح	۵

کارخانه‌گی

چند جمله در کتابچه‌های کارخانه‌گی تان بنویسید و در آن کامه و شارحه را به کار ببرید.

وطن ما

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، ارزش و اهمیت وطن را بدانند و فعل را در متن درس مشخص نمایند.

پرسش‌ها

?

- چرا وطن خود را دوست داریم؟
- چرا وطن ما را قلب آسیا می‌گویند؟

وطن ما افغانستان است. این کشور زیبا و دوست‌داشتنی، از نیاکان ما به میراث مانده است. در این سر زمین پهناور اقوام مختلفی؛ چون: تاجک، پشتون، ازبک، هزاره، ترکمن، بلوج، پشه‌یی، نورستانی، گجر، ایماق و... زنده‌گی می‌کنند، که

هر کدام آن‌ها دارای زبان، فرهنگ و عنونه‌های گوناگون اند. هر یک به زبان، فرهنگ و عنعنات همدیگر احترام می‌گذارند و باهم براذر و برابر اند.

وطن عزیز ما در قلب آسیا موقعیت دارد؛ چنانکه شاعری گفته است:

وطن ای نام نیکت جاودانی

مبادا بی تو ما را زنده گانی

تو قلب آسیا، مهد دلیران

تو تاج عزت آزاده گانی

ما وطن خود را بسیار دوست داریم؛ هیچگاه نمی‌خواهیم تا این خطه باستانی و تاریخی مورد تهاجم بیگانه‌گان قرار گیرد. در صورت تهاجم بیگانه‌گان، چون مشت واحد در مقابل دشمنان ایستاده‌گی خواهیم کرد. مردم ما صلح‌دوست، غیور، ترقی‌خواه و زحمت‌کش بوده، به معارف و دانش‌اندوزی علاقه‌مند می‌باشند.

ای وطن تو زادگاه مردم داناستی

در سرافرازی و غیرت از همه بالاستی

زادگاه جامی و خوشحال و مولانای بلخ

از سنایی و عطار و بوعلی سیناستی

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- چند تن از شاگردان متن درس را با آواز بلند بخوانند.
- با استفاده از واژه‌های جدید درس، چند جمله بنویسید.
- مفهوم شعر زیر را بنویسید:

ای وطن تو زادگاه مردم دانستی
در سرافرازی و غیرت از همه بالاستی
زادگاه جامی و خوشحال و مولانای بلخ
از سنایی و عطار و بوعلی سیناستی

- در گروه‌ها راجع به مفهوم متن درس بحث نمایید.
- به خواندن متن درس با دقت گوش دهید و اشتباهات خود را اصلاح نمایید.
- مفهوم درس را بیان کنید.
- چند جمله در مورد وطن بگویید.
- مفهوم شعر زیر چیست:

وطن ای نام نیکت جاودانی مبادا بی تو ما را زنده‌گانی
تو قلب آسیا، مهد دلیران تو تاج عزت آزاده‌گانی

وطن ما افغانستان است. این کشور زیبا و دوستدارشتنی، از نیاکان ما به میراث مانده است. در این سرزمین پهناور اقوام مختلفی؛ چون: تاجک، پشتون، ازبک، هزاره، ترکمن، بلوج، پشه‌یی، نورستانی، گجر، ايماق و... زنده‌گی می‌کنند، که هر کدام دارای زبان، فرهنگ و عقنه‌های گوناگون بوده و باهم برادر و برابرند.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
گهواره	مهد	۴	پدرکلان‌ها	نياکان	۱
سرزمين	خطه	۵	هجوم، حمله	تهاجم	۲
			واسع	پهناور	۳

پیام درس را در کتابچه‌های خود بنویسید.

بالاحصار کابل

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، درباره بالاحصار کابل معلومات حاصل نموده و اهمیت تاریخی آن را بدانند.

پرسش‌ها

?

- در تصویر چه می‌بینید؟
- بالاحصار در کدام قسمت کابل موقعیت دارد؟

بالاحصار کابل، به نام قلعه شاهی نیز یاد می‌شود و یکی از بنای‌های تاریخی کشور ما است که در قسمت جنوب شهر کابل و در بالای تپه‌یی موقعیت دارد.

این تعمیر با شکوه که اکنون نیز بخشی از دیوارهای آن پا بر جاست، در زمان یکی از فرمانروایان مقتدر وطن اumar گردیده بود که محل زندگی آن‌ها به شمار می‌رفت و به حیث یک قلعه جنگی نیز از آن استفاده می‌شد. در اطراف این قلعه خندق‌های عمیق حفر گردیده بود، تا دشمنان، متجاوزان و جنگجویان نتوانند به آسانی این قلعه را تصرف نمایند.

بالاحصار کابل در زمان سلطنت تیمورشاه درانی، اهمیت زیادی پیدا کرد. تیمورشاه بین سال‌های (۱۱۵۱-۱۱۷۳) هجری شمسی در افغانستان پادشاه بود. او پایتخت سلطنت خود را از کندهار به کابل انتقال داد. وی با خانواده، قطعه‌های نظامی و گارد (محافظان) شاهی در داخل بالاحصار زندگی می‌کرد. بعد از او این قلعه بزرگ، مرکز بود و باش پادشاهان قرار گرفت.

این قلعه زیبا (بالاحصار) در سال ۱۸۷۹ میلادی مطابق ۱۲۵۸ هجری شمسی در زمان سلطنت امیر محمد یعقوب خان و هنگام جنگ دوم افغان و انگلیس حریق و ویران گردید. بعدها بعضی قسمت‌های آن ترمیم و مورد استفاده قرار گرفت. زمانی پوهنتون حربی که مرکز آموزش و پرورش افسران نظامی بود، در آنجا فعالیت داشت؛ اما امروز فقط چند قطعه نظامی در آنجا قرار دارد.

- متن درس را خاموشانه بخوانید و نکات مهم آن را یادداشت کنید.
- چند شاگرد به نوبت متن درس را با آواز بلند بخوانند.
- جمله‌های زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید و با استفاده از کلمه‌های داخل چوکات

جاهاي خالي آن را تكميل کنيد:

قلعه شاهی
حکومت
قلعه جنگی
ویران

- تیمورشاھ شهر کابل را مرکز ——— خویش قرار داد.
- بالاحصار در جنگ دوم افغان و انگلیس ——— گردید.
- بالاحصار کابل به نام ——— نیز یاد می‌شود.
- به حیث یک ——— استفاده می‌شد.

- بالاحصار کابل در کجا موقعیت دارد؟
- بالاحصار کابل در زمان کدام پادشاه اهمیت فوق العاده پیدا کرد؟
- با کلمه‌های زیر جمله‌های مناسب بسازید:

(حَفْر، زِيَست و خَندق)

○ بالاحصار کابل در قرن‌های دوم الی پنجم میلادی به شکل اثر مذهبی بنا یافته است و نظر به بعضی از شواهد نیایشگاه بودایی آن زمان بوده که با مرور زمان تبدیل به یک قلعه جنگی شده است.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره
چقری پر از آب	خندق	۱
کندن	حفر	۲
عبداتگاه	نیایشگاه	۳
پادشاهان	سلاطین	۴
به همدیگر هجوم کردن، یورش آوردن	تهاجم	۵

کارخانه‌گی

در مورد اهمیت تاریخی بالاحصار چند سطر در کتابچه‌های خود بنویسید.

فعل

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و فعل را بشناسند.

من مکتب می‌روم

پرسش‌ها

○ در جمله بالا کلمه «می‌روم» از نگاه دستور زبان دری چه نامیده می‌شود؟

فعل کلمه‌یی است که به اجرای کار و بیان حالت دلالت کند و به یکی از زمان‌های سه‌گانه (گذشته، حال و آینده) تعلق داشته باشد.

فعل ماضی

فعل ماضی یا گذشته آن است که بر وقوع کاری در زمان گذشته دلالت کند؛

مانند:

من دیروز به مکتب رفتم.

زمان گذشته (ماضی)

غایب	مخاطب	متکلم	شخص
رفت	رفتی	رفتم	مفرد
رفتند	رفتید	رفتیم	جمع

فعل حال

آن است که بر انجام کاری در زمان حال دلالت کند؛ مانند:

من به مکتب می‌روم.

زمان حال

غایب	مخاطب	متکلم	شخص
می‌رود	می‌روی	می‌روم	مفرد
می‌روند	می‌روید	می‌رویم	جمع

فعل مستقبل (آینده)

آن است که اجرای کار یا بیان حالتی را در زمان آینده نشان دهد؛ مانند:

من فردا به مکتب خواهم رفت.

زمان آینده (مستقبل)

غایب	مخاطب	متکلم	شخص
خواهد رفت	خواهی رفت	خواهم رفت	مفرد
خواهند رفت	خواهید رفت	خواهیم رفت	جمع

- متن درس را خاموشانه بخوانید و هر کدام یک جمله بنویسید که فعل در آن به کار رفته باشد.
- چند شاگرد به نوبت متن درس را با آواز بلند بخوانند.
- جمله‌های زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید؛ سپس با کلمه‌های داخل چوکات آن را تکمیل کنید:

رفتم	من دیروز به مکتب -----.
می‌روند	احمد و شریف به کابل -----.
خواهیم رفت	ما در هفته آینده به مزارشیریف -----.

- زمان‌های فعل را بیان کنید.
- فعل حال را تعریف کنید.
- فعل ماضی و مستقبل از هم چه فرق دارند؟

- فعل کلمه‌یی است که به اجرای کار و بیان حالت دلالت کند و به یکی از زمان‌های سه‌گانه (گذشته، حال و آینده) تعلق داشته باشد.

لغت	شماره	معنا
فعل	۱	عمل، کار
دلالت	۲	رهنمایی
تعلق	۳	بسته‌گی، ارتباط
مستقبل	۴	آینده

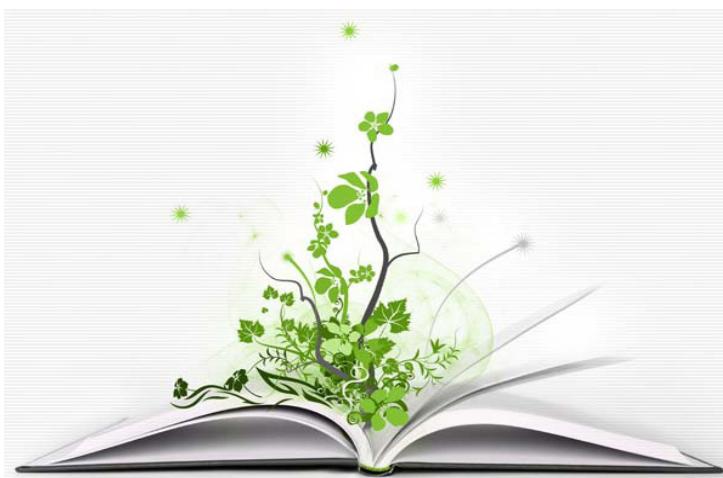
کارخانه‌گی

شش جمله‌بی که به زمان حال، گذشته و آینده تعلق داشته باشد، در کتابچه‌های خود

بنویسید

علم

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، اهمیت علم را بدانند.

پرسش‌ها

در تصویر چه می‌بینید؟

اموختن علم در زندگی ما چه تاثیری دارد؟

ذره از علم و هنر خورشید تابان می‌شود

مور اگر عرفان بیاموزد سلیمان می‌شود

خاک بی‌مقدار را علم و هنر زر می‌کند

سنگ زیر تربیت، لعل بدخشان می‌شود

مرد بی تعلیم ماند در حجاب انزوا

زن ز پهلوی تمدن مرد میدان می شود

باغ گل بی سرپرستی زود گردد خارزار

شوره زار از تربیت روزی گلستان می شود

کی نهال جهل دارد جز ندامت حاصلی

هر که شد محروم علم آخر پشیمان می شود

راحت و آسایشی گر هست در علم است و بس

آدم بی علم در دنیا پریشان می شود

کی بود تنها به دنیا تیره روز و بی وقار

خانه عقبای جاهل نیز ویران می شود

شایق جمال

○ متن درس را خاموشانه بخوانید.

○ چند تن از شاگردان متن درس را با آواز بلند بخوانند.

○ بیت نخست شعر را اساس قرار داده، برداشت تان را در دو سطر بنویسید.

○ کلمه های جدید درس را روی تخته بنویسید و معنا کنید.

○ شاگردان به صورت گروهی در مورد متن با هم بحث کنند.

○ شعری را که خواندید در مورد چه بود؟

○ علم در زندگی انسان‌ها چه ارزش دارد؟

○ بیت زیر را معنا کنید:

راحت و آسایشی گرهست در علم است و بس

آدم بی علم در دنیا پریشان می‌شود

○ میر غلام حضرت شایق جمال فرزند حافظ میر جمال الدین از جمله سخنوران نازک خیال

و نامدار کشور ما می‌باشد. او در سال ۱۲۷۵ هجری شمسی دیده به جهان گشود و در سال

۱۳۵۳ هجری شمسی چشم از دنیا پوشید. از وی دو دیوان به جای مانده است.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره
شناختن، خداشناسی	عرفان	۱
جادر، روپوش	حجاب	۲
گوشہ‌گیری	انزوا	۳
شهرنشینی شدن	تمدن	۴

معنا	لغت	شماره
بی شخصیت	بی وقار	۵
آخرت	عقبا	۶

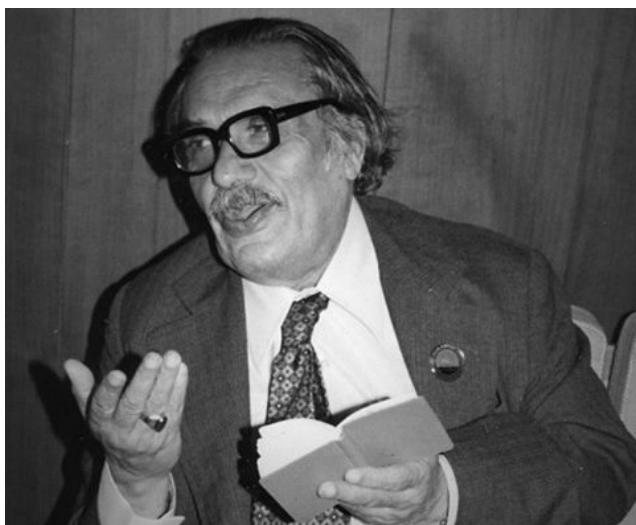
کارخانه‌گی

برداشت تان را در مورد ارزش و اهمیت علم در کتابچه‌های خود بنویسید.

استاد خلیل‌الله خلیلی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، با زنده‌گینامه استاد خلیل‌الله خلیلی آشنا شوند.

پرسش‌ها

?

○ در تصویر چه می‌بینید؟

○ آیا نام خلیل‌الله خلیلی را شنیده اید؟

استاد خلیل‌الله خلیلی فرزند میرزا محمد حسین، مستوفی‌الممالک عهد امیر حبیب‌الله خان در «۱۲۸۴ هـ ش.» در شهر کابل به دنیا آمد. مادرش از

کوهستان ولایت کاپیسا و پدرش از جبل السراج پروان بود.

استاد خلیلی در نظم و نثر، آثار استادانه‌یی از خود باقی گذاشته است. مقاله‌های تحقیقی و اشعارش در مجله‌های کابل از جمله در مجله آریانا و سایر نشریه‌ها به چاپ رسیده است. وی در «بهار ۱۳۶۶ خورشیدی» در شهر اسلام‌آباد کشور پاکستان درگذشت.

جسد وی ۲۵ سال پس از درگذشتش از پاکستان به کابل منتقل گردیده و با مراسم رسمی در محوطه پوھنخون کابل، در کنار آرامگاه سید جمال الدین افغان به خاک سپرده شد.

نمونه سخن

ناله به دل شد گره، راه نیستان کجاست
سینه قفس شد به من، طرف بیابان کجاست
اشک به خونم کشید، آه به بادم سپرد
عقل به بندم فگند، رخنه زندان کجاست
خوب و بد زنده‌گی، بر سر هم ریختند
تا کند از هم جدا، بازوی دهقان کجاست
مرد نمیرد به مرگ، مرگ از او نام جُست
نام چو جاوید شد، مردنیش آسان کجاست

○ متن درس را خاموشانه بخوانید.

○ چند شاگرد در مورد شخصیت ادبی استاد خلیلی یک یک جمله بگویند.

○ کلمه‌های (عهد، استاد و آثار) را در جمله‌های مناسب به کار ببرید.

○ مفهوم بیت‌های زیر را در کتابچه‌های خود در چند سطر بنویسید:

ناله به دل شد گره، راه نیستان کجاست

سینه قفس شد به من، طرف بیابان کجاست

○ در گروه‌ها پیرامون شخصیت ادبی استاد خلیل الله خلیلی بحث کنید.

○ استاد خلیلی کی بود؟

○ استاد خلیلی در کدام سال و در کجا تولد یافت؟

○ در جمله زیر، فعل ماضی قریب کدام است؟

○ استاد خلیلی در نظم و نثر، آثار استادانه‌یی از خود باقی گذاشته است.

مرد نمیرد به مرگ، مرگ از او نام جُست

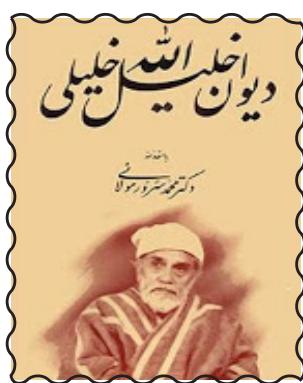
نام چو جاوید شد، مردنش آسان کجاست

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره
وزیر مالیه	مستوفی‌الممالک	۱
پاینده، همیشه	جاوید	۲

در مورد شخصیت استاد خلیل‌الله خلیلی آنچه می‌دانید در کتابچه‌های خود بنویسید.

صبر و شکیبایی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، مفهوم صبر و شکیبایی را بدانند و فعل حال را در متن نشان دهند.

پرسش‌ها

- نوشته بالا چه معنا می‌دهد؟
- به نظر شما، صبر و شکیبایی به انسان چه می‌بخشد؟
- صبر و شکیبایی نیرویی است که انسان را در مقابل دشواری‌ها مقاومت بخشیده، طاقت و توانایی فرد را بلند می‌برد. شخص را جرأت می‌دهد که با همه نابسامانی‌ها مقابله کند. انسان صبور هیچ‌گاه از سختی‌ها و ناملایمتهایی که در زنده‌گی برایش رخ می‌دهد، نمی‌هرسد و با آن مقابله می‌کند؛ چنانکه خداوند متعال می‌فرماید: از

صبر کمک بگیرید.

کسانی که از صبر و شکیبایی در امور زنده‌گی کار می‌گیرند، مأیوس نمی‌شوند و هیچگاه زبان به شکوه و شکایت باز نمی‌نمایند. خیالات و تشویش نمی‌تواند ایشان را تحت تاثیر قرار دهد. چنین اشخاص در تمام کارها کامیاب و مؤفق می‌گردند و زنده‌گی را بدون تشویش سپری می‌نمایند؛ بزرگان در این مورد چنین گفته‌اند:

۱- صبر، نصف ایمان و یقین همه ایمان است.

۲- صبر، تلح ایمان است، اما بر شیرین دارد.

۳- شریف‌ترین اخلاق، تواضع، بردباری و نرم‌خویی است.

۴- صبر، کارها را آسان می‌سازد.

- متن درس را خاموشانه بخوانید و فعل‌های حال را در آن مشخص نمایید.
- چند شاگرد متن درس را با آواز بلند بخوانند.
- اندرز (صبر کارها را آسان می‌سازد.) را با آواز بلند بخوانید و مفهوم آن را بگویید.
- درباره صبر و شکیبایی آنچه می‌دانید بنویسید.
- با استفاده از کلمه‌های درس چند جمله روی تخته بنویسید.

- به خواندن متن درس با دقت گوش دهید و اشتباهات خود را اصلاح نمایید.
- معنای صبر و شکیبایی چیست؟
- در برابر دشواری‌ها چه باید کرد؟
- در گروه‌ها راجع به مفهوم درس باهم مباحثه نمایید.
- فعل حال را در جمله زیر مشخص نمایید:

○ کسانی که از صبر و شکیبایی کار می‌گیرند، هیچگاه مأیوس نمی‌شوند.

- رسول اکرم حضرت محمد ﷺ فرمود: هیچ چیزی با چیزی جمع نشد که برتر از جمع شدن برداری با دانش باشد.

لغت‌ها	لغت	شماره
معنا		
برداری	شکیبایی	۱
دلاوری	جرأت	۲
مشکلات	نابسامانی	۳
فروتنی و احترام	تواضع	۵
ثمر	بر	۶
نامید	مأیوس	۷

چند جمله در مورد صبر و شکیبایی در کتابچه‌های خود بنویسید.

چیستان‌ها

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و مفهوم چیستان را بدانند.

○ در تصویر چه می‌بینید؟

○ چه فکر می‌کنید، گفتن چیستان برای ذهن و فکر چه فایده دارد؟
چیستان

عبارت از سخن پوشیده و سربسته است که به گونه نظم و نثر بیان می‌گردد و طرف مقابل را به تفکر وا می‌دارد تا معنای آن را دریابد؛ به گونه مثال:

۱- برگ سبز چمنی ورق ورق می‌شکنی. (گفت)

۲- آن چیست که در خانواده هفت تا است و در شهر سه تا. (چیز)

۳- آن چیست که در قرن یکبار می‌آید، در دقیقه دو بار و در سال هیچ نمی‌آید. (عجیب)

۴- عجایب صورتی دیدم در این دشت هزاران تیرخورده، زنده می‌گشت (عجیب)

شاخ‌هایش دوازده اند به حساب
سی به هرشاخ، برگ پنداری
نصف دیگر سفید همچون شیر
(۶۳۸ ۶۹۵ ۶ خمپ ۶)

چیست؟ آن خوش درخت سبز نقاب
از ره هوش گرت و بشماری
نصف هر برگ سیاه همچون قیر

- چند شاگرد به نوبت درس را با آواز بلند بخوانند.
- دو شاگرد دو چیستان را روی تخته بنویسند و شاگردان دیگر بر اساس نوبت معنای چیستان‌ها را بگویند.

- چیستان را تعریف کنید.
- معنای چیستان زیر چیست؟
هزاران تیر خورده زنده می‌گشت
عجبای صورتی دیدم در این دشت
- منظور از گفتن چیستان چه می‌باشد؟

- چیستان حافظه را کنجکاو می‌سازد و حل آن برای تقویت ذهن مفید می‌باشد.

چهار چیستان در کتابچه‌های خود بنویسید و روز آینده در صنف بخوانید.

مقام معلم

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و مقام والای معلم را بدانند.

پرسش‌ها

?

○ در تصویر چه می‌بینید؟

○ چرا معلم خود را احترام می‌کنیم؟

کیست می‌دانی معلم؟ آن‌که نازد سروری

با همایون نام وی در زیر چرخ چنبری

تا ابد آواره می‌گردید در صحرای جهل

حضر ره بین گر نکردی عقل ما را رهبری

علم رخسان گوهری باشد بر اکلیل حیات

ارزش گوهر کی داند، گر نباشد گوهری

گوهر اندیشه را از تیره‌گی بخشد نجات

گوهری داند کمال صنعت روشنگری

پایه‌یی وی از پدر والاتر آمد زانکه هست

ارتبط معنوی برتر ز ربط پیکری

ملک دانش مُلک وی؛ اما نه با تیغ و سپاه

عرش حکمت زان وی؛ لیکن نه با انگشتی

از فروغش آسمان فضل تابان تا ابد

همچو تابان چرخ گردنده ز ماه و مشتری

خرم آن آموزگاری کز فصول این کتاب

می‌کند ما را به تحقیق مطالب رهبری

هست تعظیم معلم آیت عز و شرف

زان که باشد پایه‌یی وی از پیغمبری

روز تجلیل معلم، جشن ارباب دلست

ای خوشاین جشن دلکش، ای خوشاین دلبی

استاد خلیل الله خلیلی

○ متن درس را خاموشانه بخوانید و کلمه‌هایی را که در تلفظ آن مشکل دارید بیرون نویس کنید.

○ چند شاگرد درس را به نوبت با آواز بلند بخوانند و معنا کنند.

○ شعری را که خواندید، پیامش را در چند سطر بنویسید.

بشنو و بگو

○ در گروه‌ها پیرامون مفهوم شعر باهم بحث نمایید.

○ شعری را که خواندید، درباره چه بود؟

○ منظور شاعر از بیت زیر چیست؟

پایه وی از پدر والاتر آمد زان که هست

ارتباط معنوی برتر را بسط پیکری

○ واژه‌های زیر را معنا کنید:

..... همایون

..... چنبری

..... گوهر

..... جهل

○ خضر: بر اساس برخی از روایت‌های اسلامی از پیامبران و بر اساس برخ دیگر از روایت‌ها، بندۀ صالحی بوده است و از معجزاتش این بود که روی هر زمین خشکی که می‌نشست، زمین سبز و خرم می‌گشت. معنای خضر سبز می‌باشد. زندگی خضر قبل از زمان موسی علی‌الله‌ام تا زمان حاضر و ادامه زندگیش تا آخر زمان پنداشته می‌شود و مجموع روایت‌ها گواه بر این است که خضر طولانی‌ترین عمر را در میان فرزندان آدم دارد.

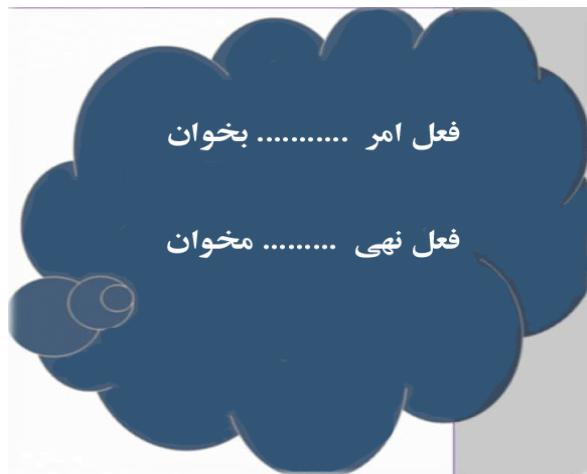
لغت‌ها					
معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
جسم	پیکر	۹	آقایی	سروری	۱
عالی‌که بالاترین عالم مخلوقات است	عرش	۱۰	مبارک	همایون	۲
برتری	فضل	۱۱	آسمان	چرخ	۳
احترام کردن	تعظیم	۱۲	گرد	چنبیری	۴
شان و شوکت	عز	۱۳	دانه قیمت‌بها	گوهر	۵
بزرگداشت	تحلیل	۱۴	حلقه گل	اکلیل	۶
صاحبان	ارباب	۱۵	نادانی	جهل	۷
دلربما	دلکش	۱۶	روحی	معنوی	۸

کارخانه‌گی

در مورد مقام والای معلم یک مقاله در کتابچه‌های خود بنویسید.

فعل امر و فعل نهی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و فعل‌های امر و نهی را تفکیک کنند.

پرسش‌ها

○ در نوشته بالا کدام فعل‌ها به کار رفته است؟

○ آیا فعل‌ها را نام گرفته می‌توانید؟

فعل امر: آن است که به انجام دادن کاری دستور دهد و تنها دو صیغه دارد مفرد و جمع؛ مانند: برو، بروید، بخوان، بخوانید، بگو، بگویید، بنویس، بنویسید، بنشین، بنشینید، بکن، بکنید.

باید دانست که فعل امر برای مفرد و جمع مخاطب، چنین گردان می‌شود:

مخاطب	شخص
بخوان	مفرد
بخوانید	جمع

فعل نهی: به نکردن کاری یا عملی دستور می‌دهد و دو شکل مفرد و جمع مخاطب

دارد. نشانه آن حرف «م» است؛ مانند: مرو، مگو

باید دانست که فعل نهی برای مفرد و جمع، چنین گردان می‌شود.

مخاطب	شخص
مرو	مفرد
مروید	جمع

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- دو شاگرد به نوبت فعل امر را با مثال‌های آن روی تخته بنویسند و بخوانند.
- جمع فعل‌های (بگو، مگو، بخوان، مخوان، برو، مرو) را در کتابچه‌های خود بنویسید.

○ چند شاگرد به نوبت، مفرد فعل‌های زیر را روی تخته بنویسند:

.....بگویید.....

.....بنویسید.....

.....بخوانید.....

○ به خواندن متن درس دقت کرده، اشتباهات تان را اصلاح کنید.

○ در مورد فعل امر و نهی در گروه‌ها بحث کنید.

○ کلمه‌های زیر، فعل امر اند یا نهی

(برو، بنویس)

○ فعل امر و نهی از هم چه فرق دارند؟

○ فعل امر به انجام دادن کاری و فعل نهی به انجام ندادن کاری دلالت می‌کند.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره
منع کردن	نهی	۱
امر	دستور	۲
فرق کردن	تفکیک	۳
کار	عمل	۴

فعل‌های امر و نهی را برای افراد آن گردان نموده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

امانتداری

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و ارزش امانتداری را بدانند.

امانت داری سبب ترویج صدق و پاکی در فرد و جامعه می شود

پرسش‌ها

○ معنای نوشته بالا چیست؟

○ امانت به چه چیز گفته می‌شود؟

امانتداری خصلت خوب و پسندیده‌یی است که هر انسان باید داشته باشد، به ویژه انسان مسلمان.

امانت یک مسؤولیت است. انسانی که این مسؤولیت را قبول می‌کند، باید به قول و زبان خود صادق باشد.

پس ما باید در حفظ و نگهداری امانت بسیار کوشنا باشیم؛ زیرا انسان امانتدار

را هر کس دوست دارد. هر گاه امانتی به ما سپرده شد، آن را با پایمردی و صداقت دوباره به صاحبش تسلیم کنیم؛ هیچ گاه در امانت خیانت نکنیم، تا شخص امانت دهنده از ما خوشنود گردیده و رضای خالق جهان را نیز به دست بیاوریم.

برخیز تا به عهد امانت وفا کنیم

تقصیرهای رفته به خدمت قضا کنیم

بی مغز بود سر که نهادیم پیش خلق

دیگر فروتنی به در کبریا کنیم

سعدی

- متن درس را خاموشانه بخوانید و نکات اساسی آن را بیرون نویس کنید.
- چند شاگرد به نوبت متن درس را با آواز بلند بخوانند.
- جمله‌های نامکمل را در کتابچه‌های خود بنویسید و جاهای خالی آن‌ها را با کلمه‌های

داخل چوکات تکمیل نمایید:

پایمردی	مسئولیت
پسندیده	سپرده
تسليم	
- امانتداری خصلت خوب است.
 - امانت یک است.
 - هر گاه امانتی به ما شد، آن را و صداقت دوباره به صاحبش کنیم.

○ به خواندن متن درس دقیق نموده و اشتباهات خود را اصلاح نمایید.

○ امانتداری چیست؟

○ امانتدار به کی گفته می‌شود؟

○ چرا انسان امانت دار را همه دوست دارند؟

○ شعر زیر چه مفهومی دارد:

برخیز تا به عهد امانت وفا کنیم

قصیرهای رفته به خدمت قضا کنیم

بی مغز بود سر که نهادیم پیش خلق

دیگر فروتنی به در کبریا کنیم

○ یکی از ویژه‌گی‌های اخلاقی انسان که دارای ارزش و اهمیت فوق العاده است،

امانتداری می‌باشد.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره
راستی، درست‌کاری	امانت	۱
خُلق، خوی	خصلت	۲
محکمی، سنجینی	متانت	۳
راضی، خرسند	خوشنود	۴
ادا کردن	قضا	۵
عظمت، بزرگی	کبریا	۶

مفهوم درس را به صورت خلاصه در کتابچه‌های خود بنویسید.

دهقان و کشت گندم

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، معنا و مفهوم درس را بدانند و فعل حال را در متن نشان دهند.

پرسش‌ها

?

○ در تصویر چه می‌بینید؟

○ چه فکر می‌کنید نان از چه به دست می‌آید؟

دهقان شخص زحمتکش، کارکن و فعال است. او به قوهٔ دست و بازو، یوغ و

اسپار زمین را قلبه می‌کند و دانه‌های گندم را در زمین می‌پاشد؛ سپس آن را ماله

می‌کند تا دانه‌ها زیر خاک شوند و از شر پرندگان و مورچه‌ها در امان بمانند.

زمانی که گندم سبز شده آن را چند مرتبه آب می‌دهد و گیاه‌های هرزه آن را

خیشاوه می‌کند. پاروی حیوانی، یا پاروی مصنوعی (کود کیمیاوی) را برای رشد و نموی آن‌ها استعمال می‌کند تا بته‌های بلند شده گندم قوی و بلندتر گرددند. هنگامی که گندم خوش‌کشید و خوش‌ها پخته شد و بته‌ها زرد گردید، بته‌های گندم را با داس درو می‌کند و درزه (قوده) می‌بندد؛ سپس درزه‌ها را خرمن نموده، با گشتندن گاو روی آن خرمن را میده و جُغل می‌نماید و بعد توسط شاخی گندم را باد کرده، آن را از کاه جدا می‌سازد. (در جایی که ماشین درو و تراکتور موجود باشد، از آن استفاده می‌شود).

دهقان گندم را خوب پاک نموده، آن را در آسیاب آرد می‌نماید. آرد را در بازار عرضه می‌کند. نانوا آرد را می‌خرد و آن را خمیر نموده، از آن نان می‌پزد. ببینید، این نانی را که ما می‌خوریم، با چه زحمت به دست می‌آید؟ بنابراین بر ما لازم است تا شکر خدا (جل جلاله) را به جا آوریم، دهقان را گرامی بداریم و شغل او را احترام کنیم.

- متن درس را خاموشانه بخوانید و فعل‌های حال آن را بیرون نویس کنید.
- چند شاگرد متن درس را به نوبت با آواز بلند بخوانند.
- برای کلمه‌های (گندم، آسیاب و نانوا) جمله ساخته در کتابچه‌های خود بنویسید.

○ پیرامون تصویرهای زیر دو سطر بنویسید:

○ در گروهها راجع به مفهوم درس باهم بحث نموده و فعل ماضی را در آن مشخص نمایید.

○ گندم چگونه کشت می شود؟

○ نان از چه به دست می آید؟

○ فعل حال: اجرای عمل یا بیان حالتی را در زمان کنونی نشان می دهد؛ مانند:

دهقان گندم را خوب پاک می کند و در آسیاب آن را آرد می نماید.

در جمله بالا کلمه های (می کند و می نماید) زمان حال را نشان می دهند.

لغت‌ها

لغت	شماره	معنا
شر	۱	بدی
امان	۲	محفوظ
شغل	۳	وظیفه
هرزه	۴	بیهوده، بیکاره
خیشاوه	۵	نرم کردن زمین
درزه یا قوده	۶	بسته

در مورد ارزش و اهمیت گندم در زنده‌گی، سه سطر در کتابچه‌های خود بنویسید.

ورزش و تندرستی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، اهمیت ورزش را در زندگی بدانند.

پرسش‌ها

?

- در تصویر چه می‌بینید؟
- ما چرا ورزش می‌کنیم؟

نمای سالم جسمی، اساس و بنیاد نمای ذهنی شمرده می‌شود؛ چنانچه گفته

اند: «عقل سلیم در بدن سالم است». سلامتی جسم انسان تاثیر بسیار مهم و

ارزنده بالای ذهن، عقل و شخصیت انسان دارد.

ورزش یک عمل پسندیده است. انسان ورزشکار را همه دوست دارند.

همانطوری که با مطالعه و درس خواندن سطح دانش و آگاهی شخص بلند می‌رود، با ورزش نیز جسم انسان قوی و نیرومند می‌شود. حرکت‌های آزاد صحبانه نیز یک نوع ورزش است. ما باید درجای مناسب که عاری از گرد و خاک، دود و کثافات باشد ورزش کنیم. فوتبال، والیبال، باسکتبال نیز از جمله ورزش‌هایی اند که علاقه‌مندان زیادی دارند.

برای ما شاگردان لازم است، صبح وقت، زمانی که از خواب بر می‌خیزیم اول وضو نماییم و نماز صبح را ادا کنیم. بعد در هوای آزاد ورزش نماییم، نفس‌های عمیق بکشیم تا هوای صاف و پاک داخل ششنهای ما شود. ورزش سبب رشد و نموی بهتر بدن می‌گردد. ذهن ما را تقویت می‌کند، با این کار می‌توانیم به درس‌های خود خوب رسیده‌گی نماییم؛ همچنان ورزش بدن ما را در مقابل مرض‌ها مقاوم می‌سازد.

ز شوق دل چو ورزشکار گشتی
ز خاموشی بدان بیدار گشتی
کنار ورزشت مردانه‌گی کن
تو زین‌سان جهل دل آزاد گشتی
همه لطف از بر یزدان پاک است
که چون ویرانه‌یی آباد گشتی

چو ورزش می کنی یاد خدا باش

چو غافل مانده بی بیمار گشتی

نباشی لحظه بی غافل ز مردم

چو با مردم تو با دلدار گشتی

به ورزش نام تو پاینده ماند

به ورزش رستم و سهراب گشتی

غلام حسین صادقی

- متن درس را خاموشانه بخوانید و فعل‌ها را در آن مشخص نمایید.
- چند شاگرد متن درس را با آواز بلند بخوانند.
- پیام درس را در چند سطر بنویسید.
- کلمه‌های (نیرومند، ورزش و مفید) را در جمله‌ها به کار ببرید.
- درباره ورزش دلخواه تان، چند سطر در کتابچه‌های خود بنویسید:

- به خواندن متن درس دقیق نموده اشتباهات خود را اصلاح نمایید.
- ورزش چه فایده دارد؟
- ورزش سبب چه می‌شود؟
- مفهوم درس چیست؟

به دوستانت بگو

○ ورزش در درمان افسرده‌گی و روشن ساختن حافظه تأثیر می‌گذارد. ورزش برای جوانان تکیه گاهی امن به حساب می‌آید، تا در پناه آن به نهایت رشد و کمال مطلوب انسانی دست یابند. ورزش کنید تا باهوش‌تر شوید.

لغت‌ها	لغت	معنا	شماره
۱	نیرومند	قوی	
۲	عاری	خالی	
۳	رشد	تقویت، نمو	

در مورد فواید ورزش چند سطر در کتابچه‌های خود بنویسید.

پسر عزیز

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و مفهوم درس را بدانند.

چون با ادب و تمیز باشی
نزد همه کس عزیز باشی

پرسش‌ها

○ بیت بالا چه پیامی دارد؟

○ رویهٔ شما در مقابل پدر و مادرتان چگونه است؟

هان! ای پسر عزیزِ دلبد

می‌باش به عمر خود سحرخیز

از یاد مبر تو شستشو را

چون با ادب و تمیز باشی

با مادر خویش مهربان باش

با چشم ادب نگر پدر را

چون این دوشوند از تو خُرسند

خُرسند شود ز تو خداوند

ایرج میرزا

- درس را خاموشانه بخوانید و کلمه‌های هموزن آن را مشخص نمایید.
- چند شاگرد متن درس را با آواز بلند بخوانند.
- برای کلمه‌های تمیز و خُرسند، روی تخته جمله‌های مناسب بنویسید.

بشنو و بگو

- در گروه‌ها پیرامون مفهوم درس باهم بحث کنید.
- منظور شاعر از بیت زیر چیست؟
می‌باش به عمر خود سحرخیز
وز خواب سحرگاهان بپرهیز
- کلمه‌های هموزن درس کدام‌ها اند؟
- مفهوم کلی درس را بیان کنید.

به دوستانت بگو

ایرج میرزا در سال ۱۲۵۱ خورشیدی متولد و در سال ۱۳۰۴ خورشیدی وفات نموده است. نامبرده از جمله شاعران برجسته و نامدار زبان فارسی دری می‌باشد. شعرهای ایرج میرزا ساده، روان و گاهی در برگیرنده واژه‌ها و گفتارهای عامیانه است که در قالب‌های گوناگون؛ انتقادی، اجتماعی، عاطفی و تربیتی سروده شده است.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
باید باشی	می‌باش	۳	آگاه باش	هان	۱
خوش، قانع	خُرسند	۴	پاک	تمیز	۲

کارخانه‌گی

مفهوم شعر را سرمشق قرار داده پیرامون آن در کتابچه‌های خود یک مقاله بنویسید.

اطلاعات جمعی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و در مورد اطلاعات جمعی معلومات حاصل نمایند.

پرسش‌ها

- در تصویر چه می‌بینید؟
- به کدام چیزها اطلاعات جمعی گفته می‌شود؟

اطلاعات جمعی در هر کشور و اجتماع به وسائل عمومی خبری، معلوماتی، پخش اکتشاف‌های علمی و نظرات مردم گفته می‌شود.

اطلاعات جمعی در یک کشور، اهمیت فوق العاده دارد؛ به این معنا که، امروز در کنار قوای سه گانه دولت (مقدنه، قضائیه، اجراییه) اطلاعات جمعی نیز به حیث قوه چهارم عرض وجود نموده است؛ زیرا اطلاعات جمعی در بلند بردن سطح آگاهی

ذهنی، رشد، فکری و روشن نمودن اذهان مردم، نقش مهمی دارد.

اطلاعات جمعی روابط میان مردم و دستگاههای دولت را تأمین و پیامهای شان

را به همدیگر می‌رساند.

بشر از زمان‌های قدیم برای رسانیدن اخبار و آگاهی به مردم از وسایل و شیوه‌های

مختلف (جهرچی، کبوتران نامه‌رسان) کار می‌گرفتند؛ اما وقتی ماشین چاپ به وجود

آمد و وسایل اطلاعات جمعی به فعالیت آغاز کرد، آگاهی و معلومات جمعی عام

گردید. بعد از آن وسایل خبررسانی؛ مانند: رادیو، تلویزیون، اینترنت، کمپیوتر و غیره

اختراع شد و کار خبررسانی را آسان ساخت.

○ متن درس را خاموشانه بخوانید.

○ دو شاگرد کلمه‌های (اطلاعات جمعی، کمپیوتر، اینترنت و تلویزیون) را روی تخته

بنویسند و دو شاگرد دیگر آن‌ها را معنا و در جمله به کار ببرند.

○ نام وسیله‌های اطلاعات جمعی را در متن مشخص نموده در کتابچه‌های خود بنویسید.

○ پیرامون تصویر زیر چند سطر بنویسید:

- به خواندن متن درس توسط معلم دقت کنید و کلمه‌های جدید و مشکل آن را بپرسید.
- وسایل ارتباط جمعی کدام‌هاند؟
- وظایف اطلاعات جمعی چیست؟
- برداشت تان را از مفهوم درس به دیگران بیان کنید.

به دوستانت بگو

- اطلاعات جمعی روابط میان مردم و دستگاه‌های دولت را تأمین و پیام‌های شان را به همدیگر می‌رسانند.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	اطلاعات جمعی	رسانه‌های همگانی
۲	پخش	نشر
۳	اکتشاف	کشف کردن
۴	اذهان	ذهن‌ها، فکرها
۵	استحکام	محکم و پایدار
۶	اختراج	آفریدن، ایجاد کردن

کلمه‌های (اطلاعات جمعی، اختراع و اکتشاف) را در جمله‌های مناسب به کار برد، در کتابچه‌های خود بنویسید.

تلویزیون

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، اهمیت رسانه‌های تصویری به ویژه تلویزیون را بدانند.

پرسش‌ها

○ آیا تلویزیون کشف شد یا اختراع؟

○ در کدام زمان، دستگاه تلویزیون در کشور ما به فعالیت آغاز کرد؟

تلویزیون یکی از وسایل ارتباط جمعی است که آن را سینمای کوچک نیز

می‌گویند. تلویزیون بار اول در سال ۱۳۰۳ هـ. در ایالات متحده امریکا اختراع

شد و مورد استفاده قرار گرفت.

امروز تلویزیون یکی از مهم‌ترین وسایل پخش و نشر و نمایش خبرها و برنامه‌های دیگر در جهان به حساب می‌رود و یکی از وسایل مورد علاقه خانواده‌ها است. دستگاه تلویزیون بار اول در کشور عزیز ما افغانستان، در اواخر سال ۱۳۵۶ هجری شمسی در زمان جمهوریت سردار محمد داود خان به فعالیت آغاز کرد در آن زمان تنها مردم شهر کابل می‌توانستند از آن استفاده نمایند. آهسته آهسته نظر به تقاضای وقت و علاقه مردم گسترش پیدا کرد. امروز در اکثر ولایت‌های مملکت عزیز ما دستگاه‌های تلویزیون نصب گردیده است و مردم می‌توانند خبرها، اعلان‌ها و نمایش‌ها را از طریق تلویزیون‌های خود تماشا کنند و از رویدادهای دور و نزدیک با خبر شوند.

تلویزیون بر علاوه اسباب تفریحی، یک وسیله خوب آموزشی و تربیتی نیز است که باعث رشد فکری و ذهنی مردم می‌گردد.

امروز ما برای شاگردان معارف برنامه‌های مخصوص داریم که از طریق تلویزیون منتشر می‌گردد. آن‌ها می‌توانند از توضیحات و تشریحاتی که در مورد موضوعات گوناگون داده می‌شود، بیاموزند و سطح دانش و آگاهی خود را بلند ببرند.

- متن درس را خاموشانه بخوانید و نکات مهم آن را بیرون نویس کنید.
- چند شاگرد به نوبت درس را با آواز بلند بخوانند.
- کلمه‌های (وسایل، تلویزیون و رسانه) را در جمله به کار برده در کتابچه‌های خود بنویسید.
- چند سطر متن درس را املا بنویسید.

- به خواندن متن درس دقت نموده اشتباهات خود را اصلاح نمایید.
- تلویزیون در کدام سال و در کجا اختراع شد؟
- دیدن برنامه‌های تربیتی سبب چه می‌شود؟
- چرا تلویزیون یکی از رسانه‌های بسیار مهم است؟
- کدام برنامه‌های تلویزیون را بیشتر دوست دارید؟

- تلویزیون یکی از وسائل ارتباط جمعی است که آن را سینمای کوچک نیز می‌گویند.
- تلویزیون نخستین بار در سال ۱۹۲۵ میلادی در ایالات متحده امریکا اختراع شد و

مورد استفاده قرار گرفت.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	وسایل	جمع وسیله
۲	انتقال	نقل دادن
۳	نصب	قرار دادن
۴	گسترش	توسعه، وسعت دادن

کارخانه‌گی

در مورد اهمیت تلویزون در کتابچه‌های خود یک مقاله بنویسید.

فعل مثبت و فعل منفی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و فعل‌های مثبت و منفی را بتوانند تفکیک کنند.

پروین نامه را نوشت.

احمد به کابل نرفت.

پرسش‌ها

- در جمله‌های بالا کدام فعل‌ها به کار رفته است؟
- آیا فعل را تعریف کرده می‌توانید؟

فعل مثبت

آن است که انجام کاری و یا نسبت دادن حالتی را به طور ثبوت بیان کند؛ یعنی

فعل از فاعل به ظهور رسیده باشد؛ مانند:

- پروین نامه را نوشت.

◦ شریف آهنگ را خواند.

◦ برف هوا را سرد ساخت.

فعل منفي

آن است که انجام نشدن کار و یا حالتی را به طریق منفی بیان کند؛ یعنی

فعل از فاعل به ظهور نرسیده باشد؛ مانند: نسرین آهنگ را نخواند. شریف نامه را ننوشت. احمد نان را نخورد.

باید دانست که در زبان دری نشانه فعل منفی پیشوند «نه» نفی است که در آغاز فعل می‌آید؛ مانند: نگفت، نمی‌خواند، نخواهد بود.

پیشوند «نه» وقتی به سر فعل می‌آید «۵» آن حذف می‌شود.

◦ احمد به کابل نرفت.

◦ ظاهر بشیر را ندید.

◦ شریف با حمیده سخن نگفت.

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- چند شاگرد به نوبت درس را با آواز بلند بخوانند.
- چند تن از شاگردان فعل‌های مثبت و منفی متن درس را روی تخته بنویسنند.
- نکات مهم درس را در کتابچه‌های خود یادداشت نمایید.

- در مورد فعل‌های مثبت و منفی در گروه‌ها بحث کنید.
- جمله زیر کدام فعل را نشان می‌دهد؟
 - نادیه خانه رفت.
- در جمله زیر فعل مثبت به کار رفته است یا منفی؟
 - شریف نامه را نوشت.
- فعل مثبت و منفی را تعریف کنید.

- فعل مثبت انجام دادن کاری را به طور ثبوت و فعل منفی انجام نشدن کاری را به گونه منفی بیان می‌کند.

لغت‌ها

لغت	شماره	معنا
ثبت	۱	ثابت شدن
بيان	۲	شرح، تعبیر، آشکار
نفي	۳	رد کردن
طريق	۴	راه، روش
ظهور	۵	معلوم شدن
فاعل	۶	کننده کار

کارخانه‌گی

در کتابچه‌های خود سه جمله بنویسید که در آن‌ها فعل مثبت و منفی به کار رفته باشد.

صلح

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و اهمیت صلح را بدانند.

پرسش‌ها

○ در تصویر چه می‌بینید؟

○ چه فکر می‌کنید، صلح سبب چی می‌شود؟

صلح به معنای آشتی و عبارت از داشتن زندگی مسالمت‌آمیز، خالی از تشویش و خشونت و پذیرفتن حقوق یکدیگر در یک جامعه است. در هر جامعه‌یی که صلح باشد، مردم آن سرزمین در خوشی، آرامی و ترقی به سر می‌برند.

وطن عزیز ما افغانستان به صلح نیاز دارد. جنگ برای وطن و مردم ما ضرر‌های بسیار رسانده است. افغانستان خانه ما است. ما باید در خانه خود با آرامی و صلح

زندگی نماییم. مشکلات خود را از راه جرگه و صلح حل کنیم و یکدیگر خود را مثل خواهر و برادر دوست داشته باشیم. در سایهٔ صلح می‌توانیم تحصیل کنیم، درس بخوانیم، ویرانی‌ها را آباد نماییم و در ترقی و پیشرفت کشور خود سهم فعال بگیریم، تا آینده در خشان داشته باشیم.

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- این جمله را با آواز بلند بخوانید:
(صلح را دوست داریم)
- جملهٔ نامرتب زیر را ترتیب نموده، روی تخته بنویسید و آن را با آواز بلند بخوانید.
وطن صلح رسانده بسیار مردم جنگ ضررها عزیز دارد ما افغانستان وطن به نیاز برای و ما است.

- صلح سبب چه چیزها می‌شود؟
- فرق صلح با جنگ در چیست؟

- قرآن پاک در تأیید این حقیقت که اسلام آیین صلح و آشتی و دوستی است، فرموده است: «ای کسانی که ایمان آورده اید، همه در صلح و آشتی درآیید و از گام‌های شیطان پیروی نکنید که او دشمن آشکار شما است.»

كلمه‌های صلح، آسوده و مسالمت‌آمیز را در جمله‌های ادبی به کار ببرید.

نصایح بزرگان

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، مفهوم آن را بدانند و فعل نهی را در آن نشان بدهند.

از دروغ گفتن پرهیز کنید

پرسش‌ها

- نوشته بالا چه مفهومی را افاده می‌کند؟
- به کدام سخنان نصایح گفته می‌شود؟
- چیزی که به خود نمی‌پسندی، به دیگران نیز می‌پسند.
- در غیاب کسی سخن بد مگویید و غیبت مکنید.
- کسی که از شما بزرگتر باشد، با وی مزاح مکنید.
- در راه رفتن از بزرگان پیش مروید.
- هیچ کسی را آزار مدهیید.
- کار امروز را به فردا مگذارید.
- بخیل نباشید و اسراف هم مکنید.
- با برادر مسلمان تان که احتیاج به کمک داشته باشد، از مساعدت خود دریغ مورزید.
- نفع خود را در خیر دیگران جستجو کنید.
- با کوچکترها شفقت داشته باشید.

- احترام پدر و مادر خود را داشته باشید.
- خداوند الله را در هر حال ناظر احوال خود بدانید.

- متن درس را خاموشانه بخوانید و نکات مهم آن را یادداشت نمایید.
- سه اندرز را روی تخته بنویسید و بخوانید.
- کلمه‌های (غایب، مزاح، دریغ، اسراف و ناظر) را روی تخته املأا بنویسید.
- فعل نهی را در متن نشان دهید و در کتابچه‌های خود بنویسید.

- به خواندن متن درس توسط معلم گوش فرا داده و کلمه‌های مشکل را بپرسید.
- مفهوم درس را بیان کنید.
- در جمله زیر فعل نهی را مشخص کنید: هیچ کسی را آزار مدهید.

به دوستانت بگو
کار و کوشش ما را از سه عیب دور می‌دارد؛ افسردگی، دزدی و نیازمندی.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
کمک، یاری	مساعدت	۳	بدگویی پشت سر کسی	غیبت	۱
بیننده	ناظر	۴	شوخی	مزاح	۲

متن درس را در کتابچه‌های خود رونویس کرده، نصایح را سرمشق زنده‌گی خویش قرار دهید.

حقوق مادر

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، حقوق مادر را بدانند.

پرسش‌ها

○ در تصویر چه می‌بینید؟

○ مادر بالای ما چه حقوقی دارد؟

پسر جان، قدر مادر دان که دایم

کشد رنج پسر بیچاره مادر

ز جان محبوب‌تر دانش که دارد

ترا محبوب‌تر بیچاره مادر

از این پهلو به آن پهلو نغلتد

شب از بیم خطر بیچاره مادر

برای این که شب راحت بخوابی

نخوابد تا سحر بیچاره مادر

به مکتب چون روی تا بازگردی

بود چشمش به در بیچاره مادر

تمام حاصلش از عمر این است

که دارد یک پسر بیچاره مادر

آصف مایل

- متن درس را خاموشانه بخوانید و نکات مهم آن را یادداشت کنید.
- چند تن از شاگردان به نوبت متن درس را با آواز بلند بخوانند.
- کلمه‌های (بیچاره، رنج و مادر) را در جمله‌ها به کار ببرید و روی تخته بنویسید.
- بیت‌های زیر را در کتابچه‌های خود تکمیل کنید:

پسر جان،..... دان که دائم
کشد رنج پسر..... مادر

زجان..... که دارد
ترا..... بیچاره مادر

- به خواندن متن درس با دقت گوش فرا داده، اشتباهات خود را اصلاح نمایید.
- زحمت‌های مادر را چگونه باید جبران نماییم؟
- پیام کلی درس چیست؟

۰ مفهوم بیت‌های زیر را بیان داشته و آن را حفظ نمایید:

مادر ای غمخوار غم‌های تنم

آن که با مهرت هم‌آغوش است منم

خوش بگفت پیغمبر نیکو سرشنست

زیر پای مادران باشد بهشت

آصف مایل در سال ۱۲۸۸ خورشیدی در شهر کابل دیده به جهان گشود. آثار و

تألیفاتش شامل: کتاب‌های الفبا برای صنف اول، قرائت دری برای صنوف دوم تا ششم،

کتاب‌های اول و دوم سوادآموزی برای کلان‌سالان و غیره.

استاد آصف مایل در سال ۱۳۶۸ خورشیدی چشم از جهان بست.

لغت‌ها					
معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
سبب	باعث	۳	عزیزتر	محبوب‌تر	۱
رضایت	خوشنودی	۴	پهلو نگردد	نغلتد	۲

کارخانه‌گی

مفهوم جمله زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید:

چرا رضای مادر، باعث خوشنودی و رضای خداوند حَمْدُ اللّٰهِ می‌شود؟

عایشه درانی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و شاعران مشهور افغانستان را

شناسند.

پرسش‌ها

○ در تصویر چه می‌بینید؟

○ آیا نام عایشه درانی را شنیده اید؟

عایشه افغان که به عایشه درانی مشهور است، از جمله زنان نامدار و پرآوازه

کشور ما به حساب می‌رود.

عایشه درانی در زمان تیمورشاه در شهر کابل زنده‌گی می‌کرد، نام پدرش

یعقوب علی خان بود، که دخترش را از کودکی تحت تعلیم قرار داد و علوم متداول

آن زمان مانند: صرف و نحو و آثار ادبی شعراء و نویسنده‌گان را به وی آموخت. در

نتیجه، عایشه یک بانوی عالم، فاضل، با تدبیر و دارای اخلاق نیکو، بار آمد.

عایشه علاوه بر آموزش دینی و ادبی، شاعر خوبی هم بود. او از بیست ساله‌گی

به شعر گفتن آغاز کرد. اولین شعر وی این است:

شفق را لاله‌گون دیدم، نماز شام در گردون

مگر خورشید را کشته، که دارد دامن پرخون؟

- درس را خاموشانه بخوانید و دو سطر آن را بر یک دیگر املا بگویید.
- چند شاگرد به نوبت، متن درس را با آواز بلند بخوانند.
- چند تن از شاگردان به نوبت، کلمه‌های متداول، آثار و اخلاق را روی تخته املا بنویسند.
- کلمه‌های سه حرفی متن درس را بپرونونویس کرده در کتابچه‌های خود بنویسید.
- مفهوم بیت زیر را روی تخته بنویسید:

هر کسی کشته خود می‌درود آخر کار
- استم از فعل بد خویش پشیمان چه کنم

- در گروه‌ها پیرامون شاعران افغانستان باهم مباحثه نمایید.
- به خواندن متن درس دقت نموده، اشتباهات خود را اصلاح نمایید.
- عایشة درانی کی بود؟
- عایشة درانی کدام علوم را فرا گرفته بود؟
- معنای شعر زیر چیست؟

شفق را لاله‌گون دیدم، نماز شام در گردون

مگر خورشید را کشته، که دارد دامن پرخون

تیمورشاه درانی پسر بزرگ احمدشاه درانی بود. او در سال ۱۷۴۸ میلادی به دنیا آمد و در سال ۱۷۷۳ میلادی بعد از فوت پدرش احمدشاه بابا به تخت پادشاهی نشست و پایتخت را از کندهار به کابل انتقال داد.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره
مشهور	نامدار	۱
زمان	آوان	۲
رایج، معمول	متداول	۳
سرخی آسمان قبیل از طلوع و غروب	شفق	۴
آسمان	گردون	۵
مانند لاله	لاله‌گون	۶

کارخانه‌گی

نام چند تن از شاعران زن را در کتابچه‌های تان بنویسید.

نظافت

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، مفهوم آن را بدانند و فعل حال را مشخص نمایند.

نظافت جزء ایمان است

پرسش‌ها

- نوشته بالا چه مفهومی دارد؟
- نظافت چه تأثیری بر صحتمندی ما دارد؟

هر انسان باید نظافت را مراعات نماید. شستن دندان‌ها، شستن دست و روی، پاک نگهداشتن لباس، گرفتن ناخن‌ها، منظم ساختن موی سر، جزء نظافت به شمار می‌رود.

اگر شخص دهن و دندان خود را نشوید، دهنش بوی بد می‌دهد. هیچکس

دوست ندارد با او سخن بگوید، شستن بدن در هر وقت ضرور است، به ویژه در فصل تابستان که هوا بسیار گرم می‌باشد، باید هر روز بدن با آب و صابون شسته شود. در غیر آن، نه تنها باعث بدبویی بدن می‌گردد؛ بلکه سبب انواع مریضی‌ها نیز می‌شود. اگر موی سر شسته و منظم نشود ناپاک و کثیف می‌گردد. حشره‌مضر که ما آن را به نام شبیش یاد می‌کنیم در بین آن جا می‌گیرد و سبب خارش مداوم و یا بروز مرض حمای لکه‌دار که یک نوع مریضی خطرناک است می‌شود. ناخن‌های پنجه‌های دست خود را باید بگیریم؛ زیرا اگر ناخن‌ها دراز شوند، در زیر آن‌ها کثافات جا بجا می‌شوند و از راه دهن داخل وجود ما شده و ما را به انواع مریضی‌ها دچار می‌سازند.

ما باید به نظافت بدن خود توجه داشته باشیم. ما به فضل خداوند ﷺ مسلمان استیم و در دین مقدس اسلام نظافت جزء ایمان است. ما شاگردان اهمیت نظافت را می‌دانیم، به پاکی و نظافت بدن خود توجه جدی داریم. بدن خود را پاک می‌نماییم؛ زیرا در این صورت می‌توانیم محبوب دیگران شویم و از مبتلا شدن به مریضی‌ها جلو گیری کنیم.

پیامبر گرامی ما حضرت محمد ﷺ می‌فرماید: خداوند ﷺ زیبا است و زیبایی را دوست دارد، بخشندۀ است و بخشش را دوست دارد، پاکیزه است و پاکیزه‌گی را دوست دارد.

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- برای کلمه‌های نظافت، محبوب و خطرناک روی تخته جمله بنویسید.
- فعل حال را در متن درس نشان داده، با آواز بلند بخوانید و در کتابچه‌های خود بنویسید.
- شعر زیر را با آواز بلند بخوانید و معنا نمایید:

پاکیزه و تمیزی

پیش خدا عزیزی

نظافت جزء ایمان

شیوه پیغمبران

- در گروه‌ها پیرامون مفهوم درس باهم بحث کنید.
- به خواندن متن درس با دقت گوش فرا داده، اشتباهات خود را اصلاح نمایید.
- چگونه می‌توان از مصاب شدن به مریضی‌ها جلوگیری کرد؟
- در جمله زیر فعل حال را مشخص نمایید.

ما باید به نظافت بدن خود خوب توجه داشته باشیم

پیامبر اسلام ﷺ خود پیام آور پاکی و نظافت بود. هنگام ملاقات با او، اولین ویژه‌گی بی که چشم و دل هر بیننده را نوازش می‌داد، آراسته‌گی، خوشبویی، پاکی و زیبایی آن حضرت ﷺ بود.

لغت‌ها	لغت	شماره
معنا		
با ترتیب	منظم	۱
زنده‌جان کوچک	حشره	۲
گرفتار	مبتلاء	۳
یک نوع مرض	حمای لکه‌دار	۴

آنچه از مفهوم درس برداشت کرده اید، در کتابچه‌های خود بنویسید.

لطیفه‌ها

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و مفهوم آن را بدانند.

پرسش‌ها

?

○ در تصویر چه می‌بینید؟

○ آیا تا به حال لطیفه‌های تربیتی را خوانده اید؟

روباہ زیرک

در یکی از روزها شغالی مرغ شخصی را دزدید. آن شخص که سخت عصبانی شده بود، گفت: ای وای، مرغ دو سیره مرا شغال برد! شغال از این مبالغه‌وی تعجب کرد؛ ناگهان روباہی آمد و به شغال گفت: چرا اینقدر برآشته و عصبانی استی؟

شغال گفت: ببین، این شخص چقدر دروغ‌گو و بی‌انصاف است. به مرغی که یک چارک هم نیست، دوسیر می‌گوید، روباہ گفت: بدہ ببینم کدام تان راست می‌گویید. شغال مرغ را به او داد. روباہ وقتی مرغ را گرفت پا به فرار نهاده و گفت: به او بگو، مرغ را به پای من چهار سیر حساب کند.

ساعت

احمد از محمود پرسید: ببخشید ساعت چند است؟

محمود جواب داد: ساعتم خوابیده است.

احمد گفت: پس بیدارش نکن؛ از یک نفر دیگر می‌پرسم.

لطیفه‌ها را خاموشانه بخوانید و نکات اساسی آن را یادداشت نمایید.

○ کلمه‌های (مبالغه و برآشفته) را در جمله‌های مناسب به کار برد، روی تخته بنویسید.

○ چند شاگرد متن درس را روی تخته املا بنویسد.

○ به خواندن متن درس توسط معلم دقت کنید و کلمه‌های مشکل آن را بپرسید.

○ در گروه‌ها پیرامون مفهوم درس باهم بحث کنید.

○ رویاه چگونه مرغ را از چنگ شغال ربود؟

○ دلاورترین مردم آن است که بر هوای نفس غالب آید.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
خشم‌گین	برآشفته	۳	زیاده‌روی	مبالغه	۱
گذاشت	نهاد	۴	حیرت کردن	تعجب	۲

کارخانه‌گی

مفهوم درس را طی دو سطر در کتابچه‌های خود بنویسید.

ضرب المثل‌ها

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، مفهوم آن را بدانند.

پرسش‌ها

- مفهوم نوشته بالا چیست؟
- هدف از گفتن ضربالمثل‌ها چه می‌باشد؟
- برگ سبز تحفهٔ درویش
- هرگلی که می‌زنی، به سر خویش می‌زنی
- کوه به کوه نمی‌رسد؛ ولی آدم به آدم می‌رسد.
- صد سال در قید زندان باشی، یک ساعت با آدم نادان نه کور خود، بینای مردم
- چیزی که عیان است، چه حاجت به بیان است.
- مشت، نمونهٔ خروار
- شنیدن، کی بود مانند دیدن
- سالی که نیکوست، از بهارش پیداست.
- آفتاب، به دو انگشت، پنهان نمی‌شود.

- درس را خاموشانه بخوانند.
- کلمه‌های تحفه، عیان، حاجت و درویش را با آواز بلند بخوانید و معنا نمایید.
- هر کدام یک ضربالمثل، روی تخته املاء بنویسید.

بشنو و بگو

- پیرامون مفهوم درس در گروه‌ها بحث کنید.
 - مفهوم ضربالمثل زیر چیست:
- (صد سال در قید زندان باشی، یک ساعت با آدم نادان نه)
- پیام اصلی درس چیست؟

به دوستانت بگو

- تا دل درست نشود، ایمان درست نخواهد شد و تا زبان درست نشود، دل درست نخواهد بود.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
جای	مکان	۴	هدیه	تحفه	۱
آشکار	عیان	۵	فقیر	درویش	۲
ضرورت	حاجت	۶	سخن	نکته	۳

کارخانه‌گی

ضربالمثل‌ها را حفظ کنید و هر کدام چهار ضربالمثل در کتابچه‌های خود بنویسید.

وحدت ملی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و جمع کلمه‌ها را در متن نشان دهند.

پرسش‌ها

○ در تصویرچه می‌بینید؟

○ احترام به نظرات و رسم و رواج‌های هم‌دیگر به چه نام یاد می‌شود؟

احترام متقابل یکی از شیوه‌های ایجاد وحدت ملی است و بین افراد خوش‌بینی را به وجود می‌آورد. احساس خوشبینی به مرور زمان تولید حس هم‌فکری می‌کند؛ لذا یکی از پایه‌های مهم وحدت ملی هم‌فکری است. باید توجه و درک شود که کدام روش‌ها می‌تواند ما را کمک کند تا روحیه احترام متقابل و هم‌فکری را به گونه عملی در خویش ایجاد نموده و به میان آوریم. برای رعایت و حفظ وحدت ملی و

ایجاد روحیه هم فکری، نکات زیر را در نظر داشته باشیم:

۱- احترام به زبان و لهجه همدیگر

۲- ایجاد همفکری برای به میان آمدن یک دولت ملی

۳- تأمین عدالت اجتماعی

۴- تطبیق یکسان قانون بر همه گان

۵- قانونمندی و مسؤولیت‌پذیری

پس برای تأمین وحدت ملی در سراسر جامعه؛ اصول متوازن، در اختیار داشتن تمام امتیازات بدون در نظر داشت تبعیض قومی، زبانی و مذهبی رعایت گردد.

الهی چشم وحدت‌بین عطا کن

خلاصی از خود خودبین عطا کن

تنفر دارم از آلوده‌گی‌ها

دلی پرنور و عطرآگین عطا کن

بگیر از من تمام درد دنیا

تلاش و سوز و درد دین عطا کن

ز ناپاکی دنیا چشم‌ها کور

خدایا چشم روشن‌بین عطا کن

به هرچه مصلحت دانی رضایم

نمی‌گوییم که آن یا این عطا کن

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- هر کدام یک جمله در مورد وحدت ملی روی تخته بنویسد.
- کلمه‌های (احترام، وحدت ملی، شیوه و روحیه) را بر یکدیگر تان املا بگویید و در کتابچه‌های خود بنویسید.
- کلمه‌های جمع را در متن نشان داده و روی تخته بنویسید.
- برداشت خود را از تصویر زیر، در کتابچه‌های خود بنویسید.

- مفهوم وحدت ملی چیست؟
- وحدت ملی باعث چه می‌شود؟
- منظور شاعر از بیت زیر چیست؟

تنفر دارم از آلوده‌گی‌ها

دلی پرنور و عطرآگین عطا کن

○ از گردش روزگار گوهر مردان آشکار می‌شود.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	ایجاد	به میان آوردن
۲	شیوه	روش
۳	افراد	جمع فرد، کسان
۴	تبییض	برتری دادن بعضی بر بعضی
۵	خودبین	خودخواه، خودپرست
۶	تنفر	بیزاری
۷	عطرآگین	پُر عطر، خوشبو
۸	مصلحت	خیرخواهی

کارخانه‌گی

پنج جمله در مورد وحدت ملی در کتابچه‌های خود بنویسید.

فعل معلوم و فعل مجھول

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، با فعل معلوم و مجھول بیشتر آشنا شوند.

پرسش‌ها

?

○ کدام فعل‌ها را تا به حال خوانده اید؟

فعل معلوم: آن است که فاعل یا کننده کار در آن معین و آشکار باشد؛ مانند:

- پروردین آمد.

- ناصر کتاب را آورد.

- شریف به مکتب رفت.

در سه جمله فوق پروردین، ناصر و شریف کننده کار اند.

فعل مجھول: آن است که فاعل یا کننده کار معین و معلوم نباشد و فعل به مفعول نسبت داده شده باشد؛ یعنی فاعل فعل مجھول ذکر نشده، به جای آن مفعول اصل

جمله را تشکیل دهد؛ به گونه مثال:

○ آهنگ خوانده شد.

○ شیشه شکست.

در دو جمله‌یی که نوشته شده کننده کار (فاعل فعل) معلوم نیست؛ یعنی مشخص نیست که کی آهنگ را خواند؟ چه کسی شیشه را شکست؟

○ متن درس را خاموشانه بخوانید.

○ یک شاگرد متن درس را در مقابل هم صنفان با آواز بلند بخواند.

○ یک شاگرد فعل‌های معلوم و مجھول درس را روی تخته نوشته بخواند.

○ دو شاگرد جمله‌های (پروین آمد)، (ناصر کتاب را آورد) و (شریف مکتب رفت) را روی تخته بنویسند و دو شاگرد دیگر فعل‌های آن‌ها را مشخص نموده، جمله‌ها را با آواز بلند بخوانند.

○ فعل معلوم را تعریف کنید.

○ فعل مجھول به کدام فعل گفته می‌شود؟

○ این جمله فعل کدام را نشان می‌دهد؟ (آهنگ خوانده شد)

○ فعل معلوم: آن است که فاعل یا کننده آن معین و آشکار باشد.

○ فعل مجھول: آن است که فاعل یا کننده کار معین و معلوم نباشد.

کارخانه‌گی

با استفاده از مثال‌های متن، پنج جمله در کتابچه‌های خود بنویسید که فعل معلوم و مجھول در آن به کار رفته باشد.

ترانه

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، مفهوم آن را بدانند و کلمه‌های هموزن را در متن نشان دهند.

پرسش‌ها

○ در تصویر چه می‌بینید؟

○ به نظر شما ترانه به چه گفته می‌شود؟

مانهالان باغ عرفانیم	زاده خاک پاک افغانیم
طفل امروز و مرد فردايیم	درس خدمت به خاک می‌خوانیم
گرز گردیز و یا بدخشانیم	یاز غورات و یا سمنگانیم
گرز غزنی و یا ز لغمانیم	یاز بغلان و یا ز پرروانیم
فرض خود خدمت و طن دانیم	همه اولاد قوم افغانیم
خاک ما خاک سبز و شاداب است	صاحب نعمت فراوانیم

کوه و دشت وطن گلستان است مانگهبان این گلستانیم

درس ما درس کوشش و کار است

ما کتاب حیات می خوانیم

- درس را خاموشانه بخوانید و کلمه‌های جدید آن را یادداشت نمایید.
- کلمه‌های هموزن درس را مشخص نموده در کتابچه‌های خود بنویسید.
- کلمه‌های (نهالان، شاداب، کوشش و حیات) را در جمله‌های مناسب به کار برد. روی تخته بنویسید.

- در گروهها راجع به مفهوم درس باهم بحث کنید.
- سعی و تلاش در زندگی سبب چه می‌شود؟
- کلمه‌های هموزن در بیت زیر، کدامها اند:

ما نهالان باغ عرفانیم زاده خاک پاک افغانیم

طفل امروز و مرد فرداییم درس خدمت به خاک می‌خوانیم

یک مقاله در مورد کار و کوشش در کتابچه‌های خود بنویسید.

کاپیسا

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، با قدامت تاریخی ولايت کاپیسا آشنا شده و اسمهای خاص و عام را در متن نشان دهند.

پرسش‌ها

?

- به نظر شما تصویر بالا از کدام ولايت افغانستان است؟
- ولايت کاپیسا در کدام سمت کابل موقعیت دارد؟

ولايت کاپیسا در ۶۵ کيلو متری شمال شرق کابل واقع گردیده است. اين

ولايت حدود ۳۰۰۰ سال قدامت تاریخی دارد. پيشينه تاریخی کاپیسا به دوران
كنشکاي بزرگ، امپراتوري كوشانيها و همچنان دوران بودايي يونان باختري

می‌رسد. کاپیسا در آن زمان به عنوان پایتخت تابستانی کنشکا انتخاب شده بود. کاپیسا یکی از مناطق باستانی کشور ما بوده که محمودراقی مرکز آن می‌باشد. این ولایت متشکل از ولسوالی‌های حصه اول کوهستان، حصه دوم کوهستان، نجراب، تگاب، الهسای و کوهبند است.

کاپیسا با داشتن جاهای تاریخی و آب و هوای خوش همیشه مورد توجه سیاحان بوده است. از جمله نقاط دیدنی و تاریخی آن می‌توان از خم زرگر، کوه ریگ روان، تپه حصارک، برج عبدالله و منظره زیبا و خوش آب و هوای صیاد نام برد که مردم همیشه برای تفریح و سرگرمی به آن جا می‌روند.

این خطه باستانی دانشمندان، نویسنده‌گان و شاعران توانایی چون: استاد خلیل‌الله خلیلی، میرغلام محمد غلامی کوهستانی نویسنده کتاب جنگنامه غلامی، محمد غفور غفوری و... را در آغوش پرمهر خود پرورانده است. از شخصیت‌های ملی و تاریخی آن می‌توان از غازی میرمسجدی خان کوهستانی نام برد که در جنگ اول افغان و انگلیس رهبری قیام مردمی را به عهده داشت و افتخارات زیادی را نصیب کشور ما کرد.

تصویری را که در زیر مشاهده می‌کنید یکی از آثار به دست آمده از منطقهٔ خُرم زرگر کوهستان است.

تندیس فروهر (فرشته) با دو بال آتشین، دوره میترایی و کیانی.
حدود ۱۰۰۰ ق.م) کاپیسا، افغانستان - موزه گیومه پاریس

- درس را خاموشانه بخوانید.
- دو شاگرد متن درس را با آواز بلند در مقابل صنف بخوانند.
- اسم‌های خاص و عام را در متن درس مشخص کرده و در کتابچه‌های خود بنویسید.
- چند سطر متن درس را روی تخته املأا بنویسید.

- به خواندن متن درس با دقت گوش داده، اشتباهات خود را اصلاح نمایید.

- درگروه‌ها پیرامون مفهوم درس باهم بحث کنید.
- قدامت تاریخی ولایت کاپیسا به چه زمانی بر می‌گردد؟
- میرمسجدی خان کی بود؟
- کلمه‌های زیر اسم عام اند یا خاص؟

(کاپیسا، میرمسجدی و صیاد)

- با هوا نفس خود نبرد کنید تا مالک وجود خود گردید.

لغت‌ها					
معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
جهان‌گردان	سیاحان	۳	کهنه‌گی، سابقه	قدامت	۱
امپراتور کوشانی‌ها	کنشکا	۴	نام یکی از امپراتوری‌های بزرگ آریانا	کوشانی‌ها	۲

کلمه‌های (سیاحان، قدامت و تاریخی) را در جمله‌های مناسب ادبی به کار برد، در کتابچه‌های خود بنویسید.

پنبه

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، اهمیت اقتصادی پنبه را بدانند و نشانه کامه را در متن درس مشخص کنند.

پرسش‌ها

○ در تصویرها چه می‌بینید؟

○ به نظر شما، از پنبه چه چیزها به دست می‌آید؟

پنبه را که به نام طلای سفید نیز یاد می‌کنند؛ پنبه نبات بسیار با اهمیت صنعتی در جهان است. این نبات بار اول در مصر قدیم در اطراف دریای نیل زرع گردیده بود و مردم از آن استفاده می‌کردند. با گذشت روزگار کشت آن در دیگر جاهای رواج پیدا کرد که خوشبختانه این نبات در اکثر مناطق کشور عزیز ما نیز زرع می‌شود. نواحی عمده کشت پنبه در افغانستان عبارت اند از: ولایت‌های تخار، کندز،

بغلان، سمنگان، بلخ، کاپیسا و هلمند می‌باشد؛ همچنان در دیگر مناطق کشور ما

نیز پنبه به اندازه ضرورت کشت می‌گردد.

پنبه ولایت هلمند از شهرت فوق العاده برخوردار است. کشت پنبه به هوای گرم

ضرورت دارد. پنبه را در اواسط بهار در جویه‌های طولانی کشت می‌کنند که بتنه‌های

پنبه در آن جویه‌ها، بزرگ شده غوزه می‌کشند و یکی بعد از دیگر شروع به شگفتان

می‌کنند. موسم بهره‌برداری حاصل پنبه فصل خزان است.

دهقانان به ترتیب چهار مرتبه، پنبه را از غوزه‌ها می‌چینند. پنبه توسط ماشین‌های

مخصوص از دانه‌های آن جدا می‌شود، هر قدر الیاف پنبه دراز باشد، به همان اندازه

اهمیت صنعتی آن بیشتر است. از پنبه در صنعت نساجی استفاده به عمل می‌آید.

از پنبه‌دانه توسط ماشین مخصوص روغن استحصال می‌نمایند. مواد فضله یا

باقي‌مانده پنبه‌دانه که به نام کنجاره یاد می‌شود، برای غذای حیوان‌ها استفاده

می‌گردد.

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- چند شاگرد به نوبت متن درس را با آواز بلند بخوانند.
- جای کاربرد کامه را در متن نشان داده و سپس در کتابچه‌های خود بنویسید.
- چند سطر از متن درس را روی تخته املاء بنویسید.

- به خواندن متن درس با دقق گوش فرا داده، اشتباهات خود را اصلاح نمایید.
- در گروه‌ها پیرامون مفهوم درس باهم بحث کنید.
- از پنبدانه چه چیز به دست می‌آید؟
- کامه به چه منظور در جمله‌ها به کار برده می‌شود؟
- پنبد چگونه کشت می‌شود؟

○ کامه یا ویرگول (،) نوعی نشانه نگارشی است که برای فاصله میان کلمه‌ها و جمله‌ها

به کار می‌رود و خواندن متن درس را آسان می‌سازد.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره
کشت	زرع	۱
جمع منطقه، جاهای	مناطق	۲
باز شدن	شگفتن	۳
حاصل کردن	استحصال	۴
رشته‌ها	الیاف	۵
چیزهای اضافی	مواد فضله	۶
غذا دادن	تقذیه	۷
فایده بردن	بهره برداری	۸
نام دریابی در مصر	نیل	۹
پوست بعضی از گیاهان	غوزه	۱۰

کارخانه‌گی

پیرامون اهمیت پنبه یک مقاله در کتابچه‌های خود بنویسید که کامه در آن به کار رفته باشد.

کمک و همکاری

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و مفهوم آن را بدانند.

پرسش‌ها

○ در تصویر چه می‌بینید؟

○ اگر ما همیشه باهم دیگر همکاری کیم، چگونه آینده‌یی خواهیم داشت؟

تعاون سردی دی را بهار است

تعاون چشمۀ جوشان کار است

تعاون افتخاری جاودانی

تعاون اتحادی آسمانی

تعاون بستر تغییر و زایش

تعاون رهگشای فکر و دانش

تعاون همنوایی با سپیدار

تعاون همدلی با صبح بیدار

تعاون قطره در دریا کشاند

تعاون عطر یکرنگی فشاند

تعاون خط پایان عداوت

تعاون اصل و بنیان عدالت

تعاون را به چشم دل نشانیم

بیا همسوی فطرت ره سپاریم

زباغ آشنایی گل بچینیم

ز هر بیگانه‌گی دوری گزینیم

بییوندیم بالطف خداوند

یوسف بزدیان

○ متن را خاموشانه بخوانید.

○ کلمه‌های (تعاون، یکنگی و لطف) را روی تخته املا بنویسید.

○ متن درس را در کتابچه‌های خود املا بنویسید.

بشنو و بگو

○ در گروه‌ها راجع به مفهوم درس باهم بحث کنید.

○ همکاری سبب چه می‌شود؟

○ مفهوم بیت زیر را بیان نمایید:

بپیوندیم با لطف خداوند

تعالی در عشق و لبخند

○ مفهوم کلی درس چیست؟

به دوستانت بگو

تعاون اصل و بُنیان عدالت

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
ماه جدی	دی	۳	یکدیگر را یاری کردن	تعاون	۱
دشمنی	عدادت	۴	بنیاد، اساس، پایه	بنیان	۲

کارخانه‌گی

در مورد مفهوم درس مقاله‌یی در کتابچه‌های خود بنویسید که فعل حال در آن به کار رفته باشد.

پند لقمان حکیم به فرزندش

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسنند، ارزش و اهمیت پند را بدانند.

پرسش‌ها

○ در تصویر چه می‌بینید؟

○ عمل به پندها و نصایح بزرگان سبب چه می‌شود؟

فرزندم: هزار حکمت آموختم که از آن چهارصد حکمت انتخاب کردم و از آن

چهارصد حکمت، هشت کلمه برگزیدم.

دو چیز را هرگز فراموش مکن!

۱- خدا را ۲- مرگ را

دو چیز را همیشه فراموش کن! به کسی که خوبی کردی. کسی که به تو بدی کرد.

و چهار چیز دیگر این که: به مجلسی وارد شدی زبان نگهدار، به سفره‌یی وارد

شدی شکم نگهدار، به خانه‌یی وارد شدی چشم نگهدار، به نماز ایستادی دل نگهدار.

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- چند شاگرد مفهوم درس را با زبان ساده بیان نمایند.
- کلمه‌های (حکمت، سفره و نماز) را روی تخته بنویسید و معنا کنید.
- جمله‌های زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید و جاهای خالی آن را با کلمه‌های داخل چوکات تکمیل نمایید:

زبان، شکم، چشم، دل

- به مجلسی وارد شدی..... نگهدار
- به سفره‌بی وارد شدی..... نگهدار
- به خانه‌بی وارد شدی..... نگهدار
- به نماز ایستادی..... نگهدار

بشنو و بگو

- به خواندن متن درس با دقت گوش فرا داده، اشتباهات خود را اصلاح نمایید.
- مفهوم جمله زیر چیست؟
- به نماز ایستادی دل نگهدار.
- پیام درس را با زبان ساده بیان کنید؟

به دوستانت بگو

- نظر به برخی روایات، لقمان حکیم غلام سیاه پوستی بود که در قرن ششم قبل از میلاد در سودان امروزی می‌زیست. او از دلی روشن، فکری باز و ایمانی استوار برخوردار بود.

لغت‌ها

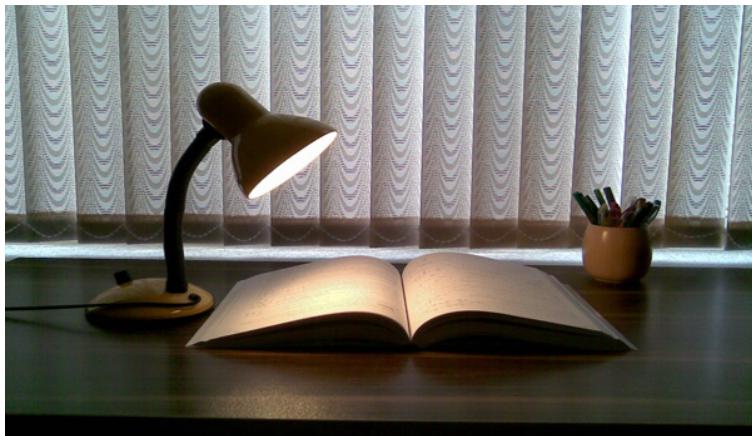
معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
انتخاب کردن	برگزیدن	۳	کمال، دانش	حکمت	۱
دست‌خوان	سفره	۴	کامل، فراگیر	جامع	۲

کارخانه‌گی

متن درس را حفظ نموده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

ابراهیم صفا

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و با شاعران معاصر کشور خود آشنا شوند.

پرسش‌ها

?

○ در تصویر چه می‌بینید؟

○ چه فکر می‌کنید، ابراهیم صفا کی بود؟

محمد ابراهیم صفا فرزند محمد صفر در سال ۱۲۸۵ هجری خورشیدی در کابل زاده شد. علوم متداول را نزد استادان همان زمان کسب کرد و در سال ۱۳۱۰ هـ.ش. برای آموزش بیشتر به هندوستان رفت. صفا وقتی از هند برگشت، به کارهای اداری در وزارت معارف و وزارت خارجه آن زمان توظیف شد. بین سال‌های ۱۳۱۱ تا ۱۳۲۵ هـ.ش. محبوس گردید و بعد از رهایی از حبس دو باره

به وظایف مختلف در حکومت آن وقت گماشته شد. در سال ۱۳۳۲ هـ. به حیث مدیر مسؤول روزنامه اصلاح مؤلف و در همان سال به تقاعد سوق داده شد.

ابراهیم صفا علاوه بر کارهای اداری در نویسنده‌گی و شاعری نیز دست بلند داشت که آثار گرانقدرش در اکثر جریده‌ها، مجله‌ها و دیگر نشریه‌های کشور به نشر رسیده است. از آثار قلمی او تنها دو اثر ارزشمندش به نام‌های: «مختصر منطق» و «نوای کهنسار» طبع و نشر شده است.

این نویسنده ماهر و شاعر چیره دست وطن ما، در سال ۱۳۵۹ هـ. وفات کرد.

نمونه سخن:

لاله آزاد

من لاله آزادم، خودرویم و خودبویم
در دشت مکان دارم، هم‌فطرت آهويم
آبم نم باران است، فارغ ز لب جويم
تنگ است محیط آنجا، در باع نمی‌رویم
من لاله آزادم، خود رویم و خود بویم
از خون رگ خویش است، گردنگ به رخ دارم
مشاطه نمی‌خواهد، زیبایی رخسارم
بر ساقه خود ثابت، فارغ ز مددگارم
نی در طلب یارم، نی در غم اغيارم
من لاله آزادم، خودرویم و خودبویم

- درس را خاموشانه بخوانید.
- متن شعر را با آواز بلند بخوانید و معنا کنید.
- کلمه‌های (فطرت، محیط، مشاطه) را روی تخته املا بنویسید.
- بیت زیر را در کتابچه‌های خود تکمیل کنید:

آنم نم..... است، فارغ ز..... جویم
تنگ است..... آنجا، در..... نمی‌رویم

- به خواندن متن درس با دقت گوش فرا داده، اشتباهات خود را اصلاح نمایید.
- ابراهیم صفا کی بود؟
- از شعر لاله آزاد فعل، اسم و ضمیر را بیرون نویس کنید.
- آثار مشهور ابراهیم صفا کدامها اند؟
- منظور شاعر از بیت زیر چه است؟

من لاله آزادم، خود رویم و خود بویم

در دشت مکان دارم، هم فطرت آهوبم

- از آثار قلمی ابراهیم صفا تنها دو اثر ارزشمندش به نام‌های: «مختصر منطق» و «نوابی کهنسار» طبع و نشر شده است.

لغت‌ها

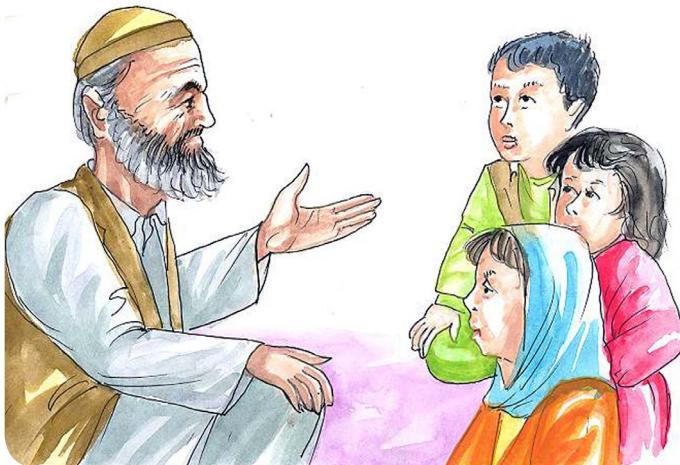
معنی	لغت	شماره
مروج	متداول	۱
حبس، بندی	محبوس	۲
مقرر شد	گماشته شد	۳
باز نشسته شدن از وظیفه رسمی	تقاعد	۴
طبیعت، ذات	فطرت	۵
آرایش گر	مشاشه	۶
کمر، میان	ساقه	۷
جابجا، برقرار	ثابت	۸
بیگانه‌گان، دشمنان	اغیار	۹
توانا	چیره‌دست	۱۰

نمونه سخن ابراهیم صفا را در کتابچه‌های خود رونویس کنید.

پند پدر

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، ارزش و اهمیت پند و نصیحت پدر را بدانند و کلمه‌های هموزن شعر را مشخص کنند.

پرسش‌ها

○ در تصویر چه می‌بینید؟

○ دقت و عملی نمودن کدام گفته‌ها ما را کامیاب و سرblند می‌گرداند؟

بزرگی گرت خواهی بشنو این پند	الا ای نازنین فرزند دلبند
که اندر جوف آن دُری نهانست	بهای یک صد و قتی گرانست
بشر را بی‌هنر صدری نباشد	صدف را بی‌گهر قدری نباشد
که در پیری نمی‌ماند توانی	برو کسب هنر کن در جوانی

ز قول آن حکیم از بهر جانان
ولیکن بی هنر را لقمه چینی است
که باشی تو مریض و او دوا را
چه با نادان چه با دشمن چه دانا
مبادا بی ادب را یار دانی
به حق برگو سخن، آرام و بی باک
سخن شیرین بگو کس را میازار
کزان بهتر نیابی در جهان شهد
میر فرمان جز از عقل سلیمت
مکن هرگز ز ناحق هـ[ام] حمایت
که باری تلخ روید بر سر دار
به مردی رهروی آزاده گان باش
فروتن باش و برکس فخر مفروش
که تا اکنون بشد معلومم این حال
ببر توشه ز آنچه کرد متدرج
ولیکن تو مکن از عمر خود خرج

چه خوش سعدی بگفت اندر گلستان
که جای با هنر بالانشینی است
مبریک دم ز یاد خود خدا را
شکیبا پیشه باش و کن مدارا
ادب را کن رعایت، تا توانی
به باطن باش دائم مخلص و پاک
زبانت را ز بد گفتن نگهدار
به قولت کن وفا گربسته‌یی عهد
میر پا را فرزونتر از گلیمت
مشوه‌منگ هر صنف و جماعت
میفشنان تخم بی‌عاری و هشدار
همیشه یاور افتاده گان باش
کمی از بارشان برگیر بدوش
برفت از عمر من پنجاه و شش سال
همیشه سالم و پیروز باشی

به هر محفل نه شب، چون روز باشی

مسعود حاجی آقاجانی معمار

- درس را خاموشانه بخوانید و نکات مهم آن را یادداشت کنید.
- شاگردان به نوبت چند سطر متن درس را با لحن و آهنگ مناسب بخوانند.
- کلمه‌های (دُر، پند و گهر) را روی تخته بنویسید و معنا کنید.
- بیت‌های زیر را در کتابچه‌های تان بنویسید و تکمیل نمایید:

مبادا..... را یار دانی	ادب را کن, تا توانی
به حق برگو.....، آرام و بی باک	به..... باش دائم..... و پاک
سخن..... بگو..... را میازار	زبانت را ز..... گفتن نگهدار
کزان بهتر نیابی در..... شهد	به..... کن..... گربسته ای عهد

- در مورد مفهوم درس با همدیگر بحث نمایید.
- به خواندن متن درس به دقت گوش فرا داده، اشتباهات خود را اصلاح نمایید.
- اگر به گفته‌های پدر عمل کنیم، چه می‌شود؟
- کلمه‌های هموزن ایات زیر را مشخص نمایید:

که تا اکنون بشد معلومم این حال	برفت از عمر من پنجاه و شش سال
ببر توشه ز آنچه کرد مت درج	ولیکن تومکن از عمر خود خرج
○ پیام اصلی درس چیست؟	

زبانت را ز بد گفتن نگهدار سخن شیرین بگو کس را میازار

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
عسل، شیرینی	شهد	۹	پوش مروارید	صف	۱
گروه مردم	جماعت	۱۰	داخل هرچیزی	جوف	۲
مریز	میشان	۱۱	مروارید بی‌مانند	در	۳
بی‌تنگی	بی‌عاری	۱۲	مخفف گوهر، سنگ قیمتی	گهر	۴
آگاهباش	هشدار	۱۳	قسمت بالای هرچیز	صدر	۵
درخت	دار	۱۴	آرامی، نرمی	مدارا	۶
اندوخته	توشه	۱۵	اصل	باطن	۷
گنجانیدن	درج	۱۶	بی‌ترس	بی‌باک	۸

کارخانه‌گی

• پیرامون مفهوم بیت زیر یک مقاله کوتاه بنویسید:

مشو همنگ هر صنف و جماعت مکن هرگز ز ناحق هم حمایت

حفظ محيط زیست

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، طریق حفاظت محيط زیست را بدانند و فعل را در متن نشان دهند.

پرسش‌ها

?

○ در تصویر چه می‌بینید؟

○ محیط زیست به کجا گفته می‌شود؟

انسان در هرجایی که زنده‌گی می‌کند و از خوبی‌های آن استفاده می‌نماید، وظیفه دارد در حفاظت و بهبودی آن سهم فعال بگیرد. محیط خود را پاک نگهدارد. در سر سبزی آن بکوشد، از آلوده شدن ماحول آن و اندختن کثافات در هر طرف به صورت جدی جلوگیری نماید. همچنان در پاک کاری، کارهای حشر و غرس نهال‌های مشمر

و غیر متمر همکاری کند و در نگهداشتن درختان باغها و جنگل‌ها توجه نماید؛ زیرا
محیط زیست پاک و سرسبز، سبب رشد سالم انسان می‌گردد.

امراض در محیط پاک و نظیف شیوع و انتشار نمی‌کنند. انسان با دانش می‌تواند
زنده‌گی و صحت خود را با پاک نگهداشتن محیط زیست در مقابل امراض گوناگون
وقایه نماید؛ پس بر ما لازم است تا در پاکی و صفائی محیطی که زنده‌گی می‌کنیم
در پاکی و صفائی بکوشیم؛ چرا که نظافت و پاکی جزء ایمان است.

آب و هوا و خاک که در اختیار ماست

ارکان هستی اند و بهای محیط زیست

دریا و دشت و چشمه و صحراء و جویبار

هریک نشانه‌یی ز صفائی محیط زیست

عطرِ گل و ترانهِ بلبل، نسیم آب

زیباترین حدیث برای محیط زیست

خواهی اگر سلامتی جسم و جان خویش

سالم بدار هم تو هوای محیط زیست

از روی جهل گر ننهی، ارج قدر خاک

نشناختی تو قدر و بهای محیط زیست

محمد رضا امیری

- متن درس را خاموشانه بخوانید و نکات مهم آن را یادداشت نمایید.
- چند شاگرد متن درس را با آواز بلند بخوانند.
- فعل را در متن مشخص نموده در کتابچه‌های خود بنویسید.
- چند شاگرد کلمه‌های (مثمر، محیط، حرمت، ارج و حفاظت) را روی تخته املا بنویسند.

- پاک نگهداری محیط زیست به صحت و سلامت ما چه تأثیر دارد؟
- معنای کلمه‌های (غرس و شیوع) چیست؟
- در جمله زیر کدام فعل به کار رفته است؟
- محیط زیست پاک و سرسبز، سبب رشد سالم انسان می‌گردد.

- محیط زیست بر رشد، نمو و رفتار انسان‌ها تاثیر دارد.
- محیط زیست سالم، در حیات ما انسان‌ها و دیگر زنده جان‌ها نقش مهمی دارد.

معنا	لغت	شماره
چهار اطراف	ماحول	۱
گرد آوردن مردم	حشر	۲
نشاندن، کاشتن	غرس	۳
میوه‌دار، مفید	مثمر	۴
سرایت، نشر	شیوع	۵
حافظت، پیش‌گیری	وقایه	۶
جمع رکن، پایه	ارکان	۷
قیمت، ارزش	بها	۸
ادا نکنی	نهی	۹
ارزش	ارج	۱۰

در باره اهمیت محیط زیست، چند جمله در کتابچه‌های خود بنویسید.

خوشحال خان ختک

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، با شاعران توانای زبان و ادبیات پشتون

آشنا شوند.

پرسش‌ها

?

○ در تصویر چه می‌بینید؟

○ آیا با نام خوشحال خان ختک آشنایی دارید؟

خوشحال خان ختک، یکی از چهره‌های تابناک و نامدار زبان و ادبیات پشتون است. او در سال ۱۰۲۲ هجری قمری در زمان زمامداری نورالدین جهانگیر پادشاه مغول در پشاور دیده به جهان گشود و در سال ۱۱۰۰ هجری قمری وفات نمود. خوشحال خان ختک در هفتاد و هشت سال زنده‌گی اش رنج و مشقت فراوانی را چه در زندان و چه در بیرون از زندان تجربه کرد و با وجود همه دشواری‌ها توانست آثار و کتاب‌های ارزشمندی را در زمینه‌های مختلف به زبان‌های پشتون و دری از خود به جا بگذارد. که اینک به گونه مثال از چند اثر آن نام می‌بریم:

- ۱- دیوان اشعار - شامل چهل هزار بیت

- ۲- دستارنامه- در مورد بیست خصلت و هنر انسان‌ها
- ۳- طب‌نامه- در مورد موضوعات طبی
- ۴- بازنامه - اثر منظوم
- ۵- فضل‌نامه - در مورد موضوعات فقهی
- ۶- فرخ‌نامه - در مورد قلم و شمشیر
- ۷- فراق‌نامه - در مورد روزهای زندان

- متن درس را خاموشانه بخوانید و نکات مهم آن را یادداشت نمایید.
- چند تن از شاگردان متن درس را با آواز بلند بخوانند.
- کلمه‌های (تابناک، ادبیات و چهره) را در جمله‌ها به کار ببرید.
- چند سطر متن درس را روی تخته املا بنویسید.

- به خواندن متن درس با دقت گوش فرا داده، اشتباهات خود را اصلاح نمایید.
- خوشحال خان ختک از کجا بود؟
- مشهورترین آثار خوشحال خان کدام‌ها اند؟

- اخلاق بهترین سرمایه و عالی‌ترین دارایی است.

نام چند تن از شاعران زبان و ادبیات پشتو و دری را در کتابچه‌های خود بنویسید.

نیکی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، مفهوم و محتوای آن را بدانند.

اگر می خواهید نیکنام
باشید؛ نیکی کنید.

پرسش‌ها

○ جمله بالا چه مفهومی را افاده می‌کند؟

○ چه فکر می‌کنید، نیکی سبب چه می‌شود؟

زانکه با نیکنامی تو زینده‌یی مهربانی و صداقت پیشه‌گیر در رفاقت، محکم و ایستاده باش مردم آزار را بود صد فتنه پیش خواست خالق را بجا آوردن است خصلت خوب، کار هر دانا بود	بذر نیکنامی بکار تا زنده‌یی وز بدی‌ها دور باش و گوشه‌گیر در صداقت، ثابت و آماده باش دل مرنجان و مکن خاطر پریش حج اکبر، دل به دست آوردن است نیک بودن خصلت زیبای بود
--	---

رزاق بیان کوهستانی

- متن درس را با آواز بلند و لحن مناسب بخوانید.
- کلمه‌های (نیکی، بذر، فتنه و نیکنامی) را روی تخته بنویسید و معنا نمایید.
- بیت نخست شعر را اساس قرار داده و مفهوم آن را روی تخته بنویسید.

بشنو و بگو

- به خوانش متن درس دقیق کنید و اشتیاهات تان را اصلاح کنید.
- پیرامون مفهوم درس در گروه‌ها بحث نمایید.
- فرق نیکی با بدی در چیست؟
- پیام بیت زیر چیست؟

خواست خالق را بجا آوردن است حج اکبر، دل به دست آوردن است

به دوستانت بگو

دل مرنجان و مکن خاطر پریش مردم آزار را بود صد فتنه پیش

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره
دانه، تخم	بذر	۱
پریشان	پریش	۲
فساد، رنج	فتنه	۳

کارخانه‌گی

متن شعر را حفظ نموده و مفهوم آن را در کتابچه‌های خود بنویسید.

بهترین آرزو

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، مفهوم و محتوای آن را بدانند و نشانه‌های نگارشی را در متن مشخص نمایند.

پروردگارا !
بزرگترین آرزوی من، کوچکترین نگاه تو است.

پرسش‌ها

- نوشته بالا چه پیامی دارد؟
- چگونه می‌توانیم آرزوهای خود را به حقیقت مبدل سازیم؟

از سقراط سؤال کردند: بزرگترین آرزویی که در دل داری، چیست؟

او در جواب گفت: بزرگترین آرزوی من این است که در بلندترین جای شهر آتن قرار گرفته، با صدای بلند به مردم بگوییم:

ای دوستان، ای مردم. چرا با این حرص و تلاش خوبترین سال‌های عمر تان را به جمع کردن مال و پول سپری می‌نمایید؛ ولی آن طوری که ضرورت است، در تعلیم و تربیت اطفال تان که روزی مجبور استید هست و بود خود را به آن‌ها بگذارید، همت نمی‌گمارید؟

بخوان و بنویس

○ متن درس را خاموشانه بخوانید.

○ چند شاگرد به نوبت متن درس را با آواز بلند بخوانند.

○ بهترین آرزوی تان را در چند سطر بنویسید.

○ جمله زیر را مرتب نمایید و روی تخته بنویسید:

(داری، آرزویی دل بزرگترین چیست؟ که در)

بشنو و بگو

○ متن درس را با دقت بشنوید و اشتباهات خود را اصلاح نمایید.

○ سقراط کی بود؟

○ در متن درس کدام نشانه‌های نوشتاری به کار رفته است؟

○ پیام درس را بیان کنید.

به دوستانت بگو

○ سقراط در ۴۷۰ یا ۴۶۹ پیش از میلاد در آتن به دنیا آمد. پدرش مجسمه‌ساز سرشناس بود.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
غیرت	همت	۳	زیاده‌طلبی	حرص	۱
مقرر نمی‌کنید	نمی‌گمارید	۴	تمام دارایی	هست و بود	۲

کارخانه‌گی

بهترین آرزوی خود را در یک مقاله کوتاه بنویسید و نشانه‌گذاری آن را رعایت کنید.

مواد مخدر

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و اضرار مواد مخدر را بدانند.

صرف مواد مخدر باعث ناکامی و سرافگنده‌گی انسان می‌گردد.

پرسش‌ها

- نوشته بالا چه مفهومی را افاده می‌کند؟
- به کدام چیزها مواد مخدر گفته می‌شود؟

مواد مخدر عبارت از مواد نشئه آوری است که مصرف آن برای صحت انسان

مضر بوده و باعث بروز بیماری‌های گوناگون می‌گردد.

چرس، تریاک، هیروین، مورفین، کوکائین، و... از جمله مواد مخدر اند که مصرف آن بالای جسم و روح و روان انسان تأثیر منفی گذاشته و اعصاب را خراب می‌سازد. اشخاصی که به این مواد عادت دارند، ثبات فکری ندارند. هیچ کس با

آن‌ها نزدیکی و دوستی نمی‌کند. این اشخاص نه تنها باعث رنج و ناراحتی افراد خانواده و خویشاوندان خود می‌شوند؛ بلکه بار دوش جامعه نیز می‌باشد. جامعه انسانی به این افراد به دیدهٔ خوب نمی‌نگرد و وجود آن‌ها را بار دوش دیگران می‌داند.

بته‌های تنباق، چرس و تریاک نباید زرع شوند. از ورود سگرت، نسوار و شراب که در زمرة دخانیات و مسکرات قرار می‌گیرند و سبب بربادی جامعهٔ ما می‌گردد، باید به صورت جدی جلوگیری به عمل آید، تا جامعه و مردم از شر آن‌ها در امان باشند چون دین مقدس اسلام مصرف مواد مخدر را منع نموده است، ما مسلمانان نیز باید از مصرف آن دوری کنیم.

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- نکات مهم درس را در کتابچه‌های خود بنویسید و با آواز بلند بخوانند.
- کلمه‌های (مواد مخدر، جلوگیری، مضر و داشمند) را روی تخته بنویسید و معنا کنید.
- در مورد تصویرهای زیر آنچه می‌دانید بنویسید:

○ به خواندن متن درس، با دقت گوش فرا داده، اشتباهات خود را اصلاح نمایید.

○ در گروه‌ها پیرامون مفهوم درس باهم بحث کنید.

○ مصرف مواد مخدر سبب چه می‌شود؟

○ دین مقدس اسلام در مورد مواد مخدر چه گفته است؟

به دوستانت بگو

○ دین مقدس اسلام استعمال مواد مخدر را حرام و منع نموده است؛ پس ما مسلمانان

باید از آن دوری کنیم.

لغت‌ها	شماره	لغت	معنا
۱	مخدر	آنچه که باعث سستی عصب و خواب می‌شود	
۲	بروز	پیدا شدن	
۳	می‌نگرد	می‌بیند	
۴	زرع	کشت کردن	
۵	عاری	خالی	

اقسام مواد نشه آور دود کننده

دخانیات

۶

اقسام مواد نشه آور نوشیدنی

مسکرات

۷

کارخانه گی

جمله زیر را عنوان قرار داده، یک مقاله در کتابچه های خود بنویسید:

(بهترین راه دوری از مواد مخدر چیست؟)

صنعت قالین بافی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، مفهوم آن را بدانند.

پرسش‌ها

○ در تصویرها چه می‌بینید؟

○ چه فکر می‌کنید، قالین با دست بافته می‌شود یا توسط ماشین؟

صنعت قالین‌بافی در کشور ما سابقه بسیار طولانی دارد و در اکثر نقاط این سرزمین، مردم به بافتن قالین مشغول اند. قالین را در چوکات مخصوص آن که کارگاه نامیده می‌شود، مرتب می‌سازند و می‌بافند. در بافتن قالین از پشم گوسفند استفاده می‌گردد.

ولایت‌های، کندز، بلخ، جوزجان، فاریاب، سرپل در بافت و تولید قالین شهرت به سزاویی دارند. در افغانستان ترکمن‌ها در قالین‌بافی مهارت بیشتری دارند.

قالین به اندازه‌های مختلف بافته می‌شود که به نام‌های قالین کلان، قالین خورد، پشتی، قالینچه، سردوشکی‌های قالینچه‌یی و جای‌نماز یاد می‌شود. قالین‌بافان نظر به ذوق و علاقه خود طرح‌ها، تصویرها و گل‌های مختلف را در قالین نقش

می نمایند تا قالین گونه های زیبا و رنگارنگ بیدا کند.

قالین افغانی از شهرت فوق العاده بی برخوردار است. عرضه قالین افغانی در بازارهای بزرگ جهانی مشتریان زیادی دارد و مورد استفاده قرار می گیرد.

هر سال از کشور ما به هزاران متر مربع قالین، به کشورهای مختلف جهان صادر می شود. از محصول آن عایدات زیادی نصیب هموطنان عزیز ما می گردد. شاعری در وصف قالین باف چنین سروده است:

جهان بازار قالین تو باشد رگ گل تار قالین تو باشد

نهان در دار قالین تو باشد ولی دانم که فقرو نامرادی

* * *

ستاره، آسمان، مهتاب خفته شتاب ماهیان در آب خفته

بود دستان قالین باف بیدار اگرچه در نگاهش خواب خفته

دکتور ش. دیباچ

BBCPersian.com

○ متن درس را با آواز بلند بخوانید.

○ کلمه‌های (صنعت، قالین و بلخ) را در جمله‌های مناسب به کار ببرید.

○ برداشت‌تان را از مفهوم درس در کتابچه‌های تان بنویسید.

بشنو و بگو

○ به خواندن متن درس با دقت گوش فرا داده، اشتباهات خود را اصلاح نمایید.

○ قالین چگونه باfte می‌شود؟

○ قالین وطن ما در دنیا از چه شهرتی برخوردار است؟

○ منظور شاعر از دویتی زیر چیست؟

شتاب ماهیان در آب خفته سtarه، آسمان، مهتاب خفته

اگرچه درنگاهش خواب خفته بود دستان قالین باف بیدار

به دوستانت بگو

○ قالین افغانی از شهرت فوق العاده‌یی برخوردار است. قالین افغانی در بازارهای بزرگ جهانی، مشتریان زیادی دارد و مورد استفاده قرار می‌گیرد.

لغت‌ها

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
در اینجا به معنای دستگاه قالین بافی	دار	۴	به ترتیب	مرتب	۱
تقدیم	عرضه	۵	خریداران	مشتریان	۲
خوایده	خُفته	۶	پنهان	نهان	۳

کارخانه‌گی

مفهوم درس را در دو سطر خلاصه کرده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

رخصتی زمستانی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، استفاده درست از رخصتی زمستانی

را بدانند.

پرسش‌ها

۰ از رخصتی زمستانی چگونه باید استفاده کرد؟

می‌گویند: «وقت طلا است». رخصتی زمستانی فرصت خوبی برای درس خواندن و آماده شدن به صنف بعدی است و استفاده درست از آن باعث پیشرفت و کامیابی می‌شود.

شاگردان عزیز!

روزهای رخصتی زمستانی، بهترین زمان برای تلاش، کار و کوشش و استراحت است؛ یعنی از یک طرف می‌توانیم خوب درس بخوانیم و از طرف دیگر هم اندکی استراحت نماییم، تا با اعصاب آرام برای صنف بعدی آماده‌گی بگیریم؛ زیرا استفاده

درست از وقت، انسان را به سعادت و خوشبختی می‌رساند.

در هنگام رخصتی زمستانی ما در پهلوی این که کتاب‌های درسی صنف بعدی را مطالعه می‌کنیم، باید یکی از حرفه‌های خوب؛ مانند: نجاری، خیاطی، رسامی، خطاطی و غیره را نیز بیاموزیم، تا بتوانیم برای خانواده و مردم خود خدمت نماییم و همچنان از عاید آن استفاده کنیم.

بنابر این وقت را غنیمت بشماریم و با استفاده درست از آن روزهای خود را با کارهای خیر و سودمند پُر کنیم. درس‌های خود را خوب بخوانیم تا در تمام مضامین نمرهٔ عالی به دست آورده همیشه کوشش کنیم تا اوقات گران‌بها و مهم زنده‌گی ما، بیهوده از دست نرود.

○ متن را خاموشانه بخوانید.

○ چند شاگرد به نوبت متن درس را با آواز بلند بخوانند.

○ کلمه‌های (حرفه، خیاطی، خطاطی و رسامی) را روی تخته بنویسید و معنا کنید.

○ برداشت تان را از متن درس بنویسید.

بشنو و بگو

- در رخصتی زمستان کدام کارها را انجام می‌دهید؟
- ارزش استفاده درست از رخصتی را بیان دارید؟
- از متنی که خواندید، چه آموختید؟
- چگونه می‌توان از وقت استفاده درست نمود؟

به دوستانت بگو

می‌گویند وقت طلا است، رخصتی زمستانی بستر خوبی برای درس خواندن و آماده شدن به صنف بعدی است و استفاده درست از آن باعث پیشرفت و کامیابی ما می‌شود.

ترانهٔ معارف

جان و جهان ما افغانستان ما

ای تارو پود ما ای هست و بود ما

اهل معارفیم، تعلیم کارما

علم است شعار ما، بس افتخار ما

ضدجهالتیم بد خواه ظلمتیم

باعزم و همتیم در کسب معرفت

اهل معارفیم، تعلیم کارما

علم است شعار ما، بس افتخار ما

پیکار می‌کنیم ما کار می‌کنیم

گلزار می‌کنیم بار دیگر ترا

اهل معارفیم، تعلیم کارما

علم است شعار ما، بس افتخار ما

باری به گلشست بدگر نظر کند

از آهنهای تن تن شرمنده دشمنت

اهل معارفیم، تعلیم کارما

علم است شعار ما، بس افتخار ما

ای مهد آریا حافظ ترا خدا

مارا همین دعا اینست روز و شب

اهل معارفیم، تعلیم کارما

علم است شعار ما، بس افتخار ما

(سید محب الدین راعی)